

Palanski

DESET RIJEČI LJUBAVI
u Bibliji i Kur'anu

Biblioteka TRI ANĐELA

*Ovu knjigu posvećujem
dragom prijatelju
prof. dr Kemalu Tahirbegoviću*

Zvonimir Kostić Palanski

DESET RIJEČI LJUBAVI
u Bibliji i Kur'anu

PUNTA NIŠ
2003.

UVOD

Svima je dobro poznato da među sljedbenicima tri svjetske religije - judaizma, hrišćanstva i islama - katkad sijevnu varnice, koje ponekad pređu u požare. A ne bi moralo biti tako. I ne bi smjelo. Njihova približavanja su moguća i bez varnica, a još manje požara, jer sve ove tri religije imaju puno toga zajedničkog. Ono što je najvažnije, svi njihovi vjernici vjeruju u jednog istog Boga. Da je to zaista tako, potvrdu nalazimo u Kur'anu, koji savjetuje muslimanima kako da postupaju sa onima koji vjeruju u Bibliju:

“I raspravljajte sa pripadnicima Knjige samo na najljepši način, osim s njihovim nasilnicima. I recite: 'Mi vjerujemo ono što je objavljeno nama i (što je) objavljeno vama. **I naš Bog i vaš Bog je jedan** i mi smo mu pokorni.' ” Kur'an, Sura 29,46.

Da Kur'an pod pojmom Knjiga misli na Bibliju zaključujemo iz sljedećeg poziva upućenog muslimanima:

“Recite: 'Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima, i u ono što je dato Musau i Isau, i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo nikakve razlike među njima, i mi se samo Njemu pokoravamo.' ” Kur'an, Sura 2,136.

Muslimani su, dakle, pozvani ne samo da vjeruju Bogu, tj. Allahu, nego i da vjeruju u ono što je

objavljeno i dato velikanima vjere u Knjizi, odnosno Bibliji. U Kur'anu isto tako nailazimo na pojmove kao što su Tevrat i Indžil. Tevrat je u stvari Tora, tj. Stari zavjet, a Indžil je Evanđelje, tj. Novi zavjet. Dalje u Kur'anu čitamo:

“Mi smo objavili Tevrat, u kome je **uputstvo i svjetlo**. Po njemu su Jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni i čestiti ljudi, i učeni, od kojih je traženo da čuvaju Allahovu knjigu, i oni su nad njom bdjeli. Zato se, kad budete sudili, ne bojte ljudi, već se bojte Mene, i ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi! a oni koji ne sude prema onom što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici.” Kur'an, Sura 5,44.

U Tevratu, Allahovoj Knjizi, koju su čuvali poštenu i čestiti ljudi, je, dakle, uputstvo i svjetlo. A u Indžilu? Evo šta o tome Kur'an kaže:

“Poslije njih smo Isaa, sina Merjemina, poslali, koji je priznao Tevrat prije njega objavljen, a njemu smo dali Indžil, u kome je bilo **uputstvo i svjetlo**, i da potvrdi Tevrat, prije njega objavljen, u kome je takođe bilo uputstvo i pouka onima koji su se Allaha bojali.” Kur'an, Sura 5,46.

U prethodno navedenom ajetu (Sura 5,44) zapažamo još nešto, a to je da treba suditi prema Božijim riječima iz Tevrata, ne zamjenjujući ih za nešto što malo vrijedi, jer bi nas to odvelo u nevjerstvo. To isto važi i za Indžil, odnosno Novi zavjet:

“I sljedbenicima Indžila smo bili naredili da sude prema onome što je Allah objavio u njemu. Oni koji nisu sudili prema onome što je Allah objavio - pravi su grešnici.” Kur'an, Sura 5,47.

Knjiga koju držite u rukama je pokušaj da se skrene pažnja na uputstvo, svjetlo i riječi prema kojima treba suditi u Tevratu, Indžilu i Kur'anu. Nema nijednog od četrdeset autora Tevrata i Indžila, odnosno Biblije ili Svetog pisma, koji Božijem Zakonu nije posvetio određeni prostor i dao mu izuzetan značaj. Na uzvišenom mjestu nalazimo ga i u besjedama Isaa Mesiha, odnosno Isusa Hrista, zapisanim u četiri evanđelja. Međutim, i pored toga sa žalošću moramo primijetiti da je danas veoma malo onih koji poznaju suštinu ovog tzv. Moralnog zakona.

O tom **Moralnom zakonu**, odnosno zakonu **Deset zapovijesti**, veliki Božiji vjerovjesnik Mojsije (Musa) u Svetom pismu ističe da ih je napisao sam Bog:

“I dade mi Gospod dvije ploče kamene, ispisane prstom Gospodnjim, na kojima bijahu riječi sve koje vam izgovori Gospod na gori isred ognja na dan zbora vašega.” Tevrat, 5. Mojsijeva 9,10.

O ovom istom događaju piše i Kur'an:

“I Mi mu na pločama napisasmo pouku za sve, i objašnjenje za svašta. 'Primi ih svojski, a narodu svom zapovijedi da se pridržava onoga što je u njima ljepše!' ” Kur'an, Sura 7,145.

Upravo ovaj Zakon na pločama je izraz Božijeg karaktera. On reguliše naš odnos prema Bogu i bližnjima, a to je dovoljan razlog da zaključimo da je on vječan i nepromjenljiv. Jer, dokle god je Boga i dokle god je čovjeka ovaj Zakon će biti na snazi. A kako je Bog vječan i kako je omogućio da i čovjek živi vječno, to je i ovaj Zakon vječan. Svaki napad na ovaj Zakon i svako ograničavanje njegovog značaja predstavlja napad na samog Zakonodavca i samim tim

je grijeh, kao što smo to vidjeli u Kur'anu, Sura 5,47.

Ono što moramo posebno naglasiti jeste da se ovaj Zakon može ispuniti samo ljubavlju. Hristos je to na najbolji način iskazao u odgovoru na pitanje jednog zakonika koji je htio da sazna koja je zapovijest najveća u Zakonu. Tom prilikom je Isus svih deset zapovijesti sveo na samo dvije: "Ljubi Gospoda Boga svoga svijem srcem svojijem, i svom dušom svojom, i svom misli svojom. Ovo je prva i najveća zapovijest. A druga je kao i ova: ljubi bližnjega svojega kao samoga sebe. O ovima dvjema zapovijestima visi sav zakon i proroci." Indžil, Matej 22, 37-40.

Ne manja ljubav nam je potrebna da bismo razumjeli suštinu Zakona. Bez takve ljubavi u opasnosti smo da Zakon posmatramo površno, a to znači da ostanemo samo na slovu Zakona, na zapisu, a da nam duh Zakona, koji je nesumnjivo sudbonosno važan, ostane nepoznat. Nastojanje ove knjige jeste upravo da prodre u duh Božijeg Zakona i da čitalac kroz Zakon upozna ljepotu karaktera samog Zakonodavca.

OBJAVA ZAKONA NA TUR SININU, ODNOSNO SINAJSKOJ GORI

Javljanje Boga i objava Njegovog Zakona na Tur Sininu, odnosno Sinajskoj gori, pominje se kao izuzetno važan događaj ne samo za Jevreje, već i za sve druge ljude u Tevratu i Kur'anu. Pripremu Božijeg naroda za primanje Zakona vjerovjesnik Mojsije (Musa) opisuje sljedećim riječima:

“Prvoga dana trećega mjeseca, pošto izadoše sinovi Izrailjevi iz Misira, toga dana dođoše u pustinju Sinajsku. Krenuvši se iz Rafidina dođoše u pustinju Sinajsku, i stadoše u oko u pustinji, a oko načiniše Izrailjci ondje pod gorom. I Mojsije izađe na goru k Bogu; i povika mu Gospod s gore govoreći: ovako kaži domu Jakovljevu, i reci sinovima Izrailjevim: Vidjeli ste šta sam učinio Misircima i kako sam vas kao na krilima orlovijem nosio i doveo vas k sebi. A sada ako dobro uzaslušate glas moj i uščuvate zavjet moj, bićete moje blago mimo sve narode, premda je moja sva zemlja. I bićete mi carstvo svešteničko i narod svet. To su riječi koje ćeš kazati sinovima Izrailjevim. A Mojsije dođe i sazva starješine narodne; i kaza im sve ove riječi koje mu Gospod zapovijedi. A sav narod odgovori složno i reče: Što je god kazao Gospod činićemo. I Mojsije javi Gospodu riječi narodne. A Gospod reče Mojsiju: evo ja ću doći k tebi u gustom oblaku, da narod čuje kad ti stanem govoriti i da ti vjeruje do vijeka. Jer Mojsije bješe javio Gospodu riječi narodne. I reče Gospod Mojsiju: idi k narodu i

osveštaj ih danas i sutra, i neka operu haljine svoje; i neka budu gotovi za treći dan, jer će u treći dan sići Gospod na goru Sinajsku pred svijem narodom. A postavićeš narodu među unaokolo, i reći ćeš: čuvajte se da ne stupite na goru i da se ne dotaknete kraja njezina; što se god dotakne gore, poginuće; toga da se niko ne dotakne rukom, nego kamenjem da se zaspe ili da se ustrijeli, bilo živinče ili čovjek, da ne ostane u životu. Kad rog zatrubi otežući onda neka pođu na goru. I Mojsije siđe s gore k narodu; i osvešta narod, i opraš haljine svoje. I reče narodu: budite gotovi za treći dan, i ne liježite sa ženama. A treći dan kad bi ujutru, gromovi zagrmješe i munje zasijevaše, i posta gust oblak na gori, i zatrubi truba veoma jako, da zadržta sav narod koji bijaše u okolu. Tada Mojsije izvede narod iz okola pred Boga, i stadoše ispod gore. A gora se Sinajska sva dimljaše, jer siđe na nju Gospod u ognju; i dim se iz nje podizaše kao dim iz peći, i sva se gora tresijaše veoma. I truba sve jače trubljaše, i Mojsije govoraše a Bog mu odgovaraše glasom. I Gospod sišavši na goru Sinajsku, na vrh gore, pozva Mojsija na vrh gore, i izađe Mojsije. A Gospod reče Mojsiju: siđi, opomeni narod da ne prestupe međe da vide Gospoda, da ne bi izginuli od mene. I sami sveštenici, koji pristupaju ka Gospodu, neka se osveštaju, da ih ne bi pobio Gospod. A Mojsije reče Gospodu: neće moći narod izaći na goru Sinajsku, jer si nas ti opomenuo rekavši: načini među gori i osveštaj je. A Gospod mu reče: idi, siđi, pa onda dođi ti i Aron s tobom; a sveštenici i narod neka ne prestupe međe da se popnu ka Gospodu, da ih ne bi pobio. I siđe Mojsije k narodu i kaza im.” Tevrat, 2. Mojsijeva 19.

Sve je ovo bila priprema za primanje Božijeg Zakona i pokazatelj koliko je svet Bog i koliko je svet

Zakon koji će im biti objavljen. Narod se iz tog razloga i za tu priliku morao očistiti i osvještati. Trećeg dana na znak trube prišli su gori, koju je ubrzo prekrpio gust i mračan oblak. Prodoran zvuk nevidljive nebeske trube, munje koje su paralele nebo i strašna grmljavina potresle su goru iz temelja. Narod je u strahu i trepetu očekivao šta će se dogoditi. Onda se sve smirilo i zavlada je svečana tišina. Tada se začuo glas samoga Boga.

“Tada reče Bog sve ove riječi govoreći:

Ja sam Gospod Bog tvoj, koji sam te izveo iz zemlje Misirske, iz doma ropskoga. Nemoj imati drugih bogova uza me.

Ne gradi sebi lika rezana niti kakve slike od onoga što je gore na nebu, ili dolje na zemlji, ili u vodi ispod zemlje. Nemoj im se klanjati niti im služiti, jer sam ja Gospod Bog tvoj, Bog revnitelj, koji pohodim grijeha otačke na sinovima do trećega i do četvrtoga koljena, onijeh koji mrze na mene; a činim milost na tisućama onijeh koji me ljube i čuvaju zapovijesti moje.

Ne uzimaj uzalud imena Gospoda Boga svojega; jer neće pred Gospodom biti prav ko uzme ime njegovo uzalud.

Sećaj se dana od odmora da ga svetkuješ. Šest dana radi, i svršuj sve poslove svoje. A sedmi je dan odmor Gospodu Bogu tvojemu; tada nemoj raditi nijednoga posla, ni ti, ni sin tvoj, ni kći tvoja, ni sluga tvoj, ni sluškinja tvoja, ni živinče tvoje, ni stranac koji je među vratima tvojim. Jer je za šest dana stvorio Gospod nebo i zemlju, more i što je god u njima: a u sedmi dan počinu: zato je blagoslovio Gospod dan od odmora i posvetio ga.

Poštuj oca svojega i mater svoju, da ti se produlje dani na zemlji, koju ti da Gospod Bog tvoj.

Ne ubij.

Ne čini preljube.

Ne kradi.

Ne svjedoči lažno na bližnjega svoga.

Ne poželi kuće bližnjega svoga, ne poželi žene bližnjega svoga, ni sluge njegovu, ni sluškinje njegove, ni vola njegovu, ni magarca njegovu, niti išta što je bližnjega tvoga.“ Tevrat, 2. Mojsijeva 20,1-17.

Na ovaj svečan i upečatljiv način objavljene su zapovijesti Božije. Deset zapovijesti, iskazane u deset riječi. Upravo tako kaže i Mojsije: “I objavi vam zavjet svoj, koji vam zapovijedi da držite, **deset riječi...**” Tevrat, 5. Mojsijeva 4,13.

U Kur'anu stoji zapisano: “I (*sjetite se*) kada smo od vas zavjet uzeli i brdo iznad vas podigli: 'Svojski prihvatite ono što smo vam dali i neka vam je na umu ono što je u Knjizi, da biste se kazne sačuvali!'” Kur'an, Sura 2,63.

I još piše u Kur'anu: “Onima kojima je naređeno da prema Tevratu postupaju, pa ne postupaju, slični su magarcu koji knjige nosi.” Kur'an, Sura 62,5.

I na pločama i u Knjizi bile su riječi ljubavi. Božije neizmjerne ljubavi. Stoga Božije zapovijesti ne treba shvatiti kao skup strogih, suhoparnih pravila i propisa, a još manje kao skup zabrana i ograničenja, iako su većinom iskazane riječima “nemoj” i “ne“. Bez obzira što su tako formulisane, ove zapovijesti nemaju za cilj da nas sputavaju i ograničavaju u našem životu i radu, već da nam ukažu na ono, ili bolje reći na one, prema kojima treba da bude usmjerena naša ljubav. A oni, prema kojima treba da bude usmjerena naša ljubav, jesu Bog i naši bližnji. U tom smislu možemo još jednom navesti Isaove riječi iz Indžila, kojima On

upravo na ovakav način objašnjava kako možemo ispuniti Božiji Zakon:

“Ljubi Gospoda Boga svoga svijem srcem svojijem, i svom dušom svojom, i svom misli svojom. Ovo je prva i najveća zapovijest. A druga je kao i ova: ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe. O ovima dvjema zapovijestima visi sav zakon i proroci.” Indžil, Matej 22,37-40.

Apostol Pavle je imao smjelosti čak da napiše da je ova druga zapovijest dovoljna za izvršenje cjelokupnog Zakona: “Jer se sav zakon izvršuje u jednoj riječi, to jest: ljubi bližnjega svojega kao sebe.” Indžil, Galatima 5,14.

Naravno da ovo niukoliko nije u suprotnosti sa Isaovim nalogom, a još se manje time ukida Njegova prva zapovijest da ljubimo Boga. Možda to samo tako izgleda na prvi pogled. Ali samo na prvi pogled. Ako se sjetimo riječi apostola Jovana (Jahja), koji je pisao po čemu se najbolje vidi koliko ljubimo Boga, onda lahko možemo riješiti ovu prividnu dilemu. A Jovan je pisao: “A ko reče: ja ljubim Boga, a mrzi na brata svojega, laža je; jer koji ne ljubi brata svoga, koga vidi, kako može ljubiti Boga, koga ne vidi? I ovu zapovijest imamo od njega: koji ljubi Boga da ljubi i brata svojega.” Indžil, 1. Jovanova 4,20.21.

Pavle je, dakle, htio reći da ako ljubimo bližnjega svojega kao sebe, da to pokazuje da već ljubimo Boga svijem srcem svojim, i svom dušom svojom, i svom misli svojom. Obrnuto nije moguće. Nije moguće da ljubimo Boga, ako ne ljubimo bližnjega. To nam potvrđuje i apostol Jovan, čije smo riječi već citirali: “Ako ko reče: ja ljubim Boga, a mrzi na brata svojega, laža je; jer koji ne ljubi brata svojega,

koga vidi, kako može ljubiti Boga, koga ne vidi?” Indžil, 1. Jovanova 4,20.

Bog nije samo objavio svoj Zakon na Tur Sininu, odnosno Sinaju, On ga je i napisao i predao Mojsiju: “Tada se vrati Mojsije, i siđe s gore sa dvije ploče svjedočanstva u rukama svojim; ploče bjehu pisane s obje strane, otud i odovud pisane. I bjehu ploče djelo Božije, i pismo bješe pismo Božije, urezano na pločama.” Tevrat, 2. Mojsijeva 32,15.16.

Na prvoj ploči su bile prve četiri zapovijesti, koje govore o našoj ljubavi prema Bogu, a na drugoj ostalih šest zapovijesti, koje govore o našoj ljubavi prema bližnjima.

Ima onih koji misle, štaviše i tvrde, da se do ovog trenutka nije znalo za Božiji Zakon. Kakve li zablude! Onda je Bog stvorio bezakonike! Zakon na Sinaju dat je samo kao podsjećanje na ono što je već bilo izbljedelo u ljudskim srcima i mislima.

Prije nego što obradimo svaku zapovijest pojedinačno i u Kur'anu i u Bibliji moramo biti svjesni prirode Božijeg Zakona. Iskustvo apostola Pavla je u tom smislu dragocjeno: “Tako je dakle zakon svet i zapovijest sveta i pravedna i dobra.” Indžil, Rimljanima 7,12.

I ovo je dokaz koliko se Zakon ne smije odvojeno posmatrati od Boga. Zakon je upravo svet i pravedan i dobar, jer je izraz Boga koji je svet i pravedan i dobar.

Još je davno prije toga psalmista David (Davud) pjevao o Božijem Zakonu i veličao moć njegovog djelovanja na dušu, um, srce i oči čovjeka: “Zakon je Gospodnji savršen, krijepi dušu; svjedočanstvo je

Gospodnje vjerno, daje mudrost nevještome. Naredbe su Gospodnje pravedne, vesele srce. Zapovijest je Gospodnja svijetla, prosvjetljuje oči.” Tevrat, Psalam 19,7.8.

Ovom slavljenju Božijeg Zakona dodajmo i opomenu iz Kur’ana: **“U Allahovim zakonima ti nikad nećeš naći promjene, u Allahovim zakonima ti nećeš naći odstupanja.”** Kur’an, Sura 35,43.

Želja je autora ove knjige da čitalac zaista okrijepi svoju dušu, primi mudrost, razveseli srce i prosvjetli oči dok bude čitao stranice koje slijede.

1. zapovijest

JA SAM GOSPOD BOG TVOJ

“Ja sam Gospod Bog tvoj, koji sam te izveo iz zemlje Misirske, iz doma ropskoga. Nemoj imati drugih bogova uza me.” Tevrat, 2. Mojsijeva 20.1-3.

“A vaš Bog - jedan je Bog! nema boga osim Njega, Milostivog, Šamilosnog!” Kur'an, Sura 2,163.

“Allah neće oprostiti da mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostiće manje grijehove od toga, kome On hoće. A onaj ko drugog smatra Allahu ravnim čini, izmišljajući laž, grijeh veliki.” Kur'an, Sura 4,48.

“Ne stavljaš uz Allaha nekog drugog boga - da ne bi osudu zaslužio i bez podrške ostao.” Kur'an, Sura 17,22.

“Allah je, nema boga osim Njega, Gospodar svega što postoji!” Kur'an, Sura 27,26.

Oduvijek je neskrivena čežnja čovjekovog srca bila da vidi Boga i susretne se sa Njim. Odakle potiče ova čežnja? Svakako otuda što je čovjek odmah nakon stvaranja imao prednost da razgovara sa svojim Tvorcem licem k licu. Ali tu je prednost izgubio sa padom u grijeh. Zato je ta čežnja pečat božanske ljubavi u našem srcu, neizbljedelo sjećanje na vrijeme kada je čovjek bio okružen slavom Božijom i uživao u Njegovoj prisutnosti.

Kur'an je zabilježio da je i veliki vjerovjesnik Musa (Mojsije) više puta tražio da vidi Boga, ali je dobio odgovor, s kojim se i mi moramo složiti i pomiriti:

“I kad Nam Musa dođe u određeno vrijeme, i kada mu Gospodar njegov progovori, on reče: 'Ne možeš Me vidjeti.' “ Kur'an, Sura 7,143.

Ovaj događaj nalazimo zapisan takođe i u Tevratu:

“Opet reče Mojsije: molim te, pokaži mi slavu svoju. A Gospod mu reče: učiniću da prođe sve dobro moje ispred tebe, i povikaću po imenu: Gospod pred tobom. Smilovaću se kome se smilujem, i požaliću koga požalim. I reče: ali nećeš moći vidjeti lica mojega, jer ne može čovjek mene vidjeti i ostati živ.” Tevrat, 2. Mojsijeva 33,18-20.

Mi nismo u stanju vidjeti Božiju slavu i ostati živi. Sam Bog najbolje zna zašto: “Jer zna građu našu, opominje se da smo prah.” Tevrat, Psalam 103,14. To je posljedica Adamovog, tj. Ademovog pada u grijeh. Učinivši grijeh, prvi čovjek je izgubio slavu Božiju. Grijeh se prenio na sve ljude: “Jer svi sagriješite i izgubili su slavu Božiju.” Tevrat, Rimljanima 3,23.

Mojsije je tražio da vidi Boga, ali ga nije mogao vidjeti, jer je i on sam, budući čovjek, bio bez slave Božije.

Prah nije dostojan Božije prisutnosti. Ali nije ni lišen Božije ljubavi. Naprotiv! Bog u svojoj ljubavi nalazi načina da nam se otkrije i približi. Nama kao prahu. I to, naravno, kao Bog ljubavi. Druge mogućnosti i nema za upoznavanje Boga, osim kroz otkrivenje. Tu istinu nije teško shvatiti. Zamislimo da je neko dijete odraslo bez roditelja. Jednoga dana će

ipak saznati da je moralo imati roditelje. Međutim, o njima ništa neće znati, ili pak sasvim malo, ali u svakom slučaju neće ih moći upoznati, ako mu se oni ne otkriju. Tako je i sa Bogom. Odnosno, sa nama. Mi shvatamo da mora postojati Bog, da mora postojati Onaj koji nas je stvorio, ali o Njemu ne možemo ništa znati, ako nam se On sam ne otkrije. A od tog poznanja zavisi naš život, naš vječni život: “A ovo je život vječni da poznaju tebe, jedinoga istinoga Boga i koga si poslao, Isusa Hrista.” Indžil, Jovan 17,3.

Apostol Jovan je poistovetio Boga sa ljubavlju, rekavši: “Bog je ljubav.” Indžil, 1. Jovanova 4,8. I za apostola Pavla Bog je “Bog ljubavi” (Indžil, 2. Korinćanima 13,11). Ta božanska ljubav se izliva na sve što je Bog stvorio. Na sva Njegova stvorenja. I na čovjeka, iako je čovjek jedino biće u svemiru koje je grijehom istrgnuto iz Božijeg naručja. Ali se Bog sa tim nije pomirio. Pokrenut ljubavlju učinio je sve da čovjeka vrati u nebesku porodicu ljubavi: “Jer Bogu tako omilje svijet da je i sina svojega jednorodnoga dao, da nijedan koji ga vjeruje ne pogine, nego da ima život vječni. Jer Bog ne posla sina svoga na svijet da sudi svijetu, nego da se svijet spase kroza nj.” Indžil, Jovan 3,16.17.

Posle ovih Isusovih riječi da je Bog dao svoga Sina, muslimani, kojima je zabranjeno reći “Sin Božiji”¹⁾, vjerovatno će se sjetiti Sure 112, u kojoj piše: “On je Allah - Jedan! ... Nije rodio i rođen nije!” Kur’an, Sura 112,1.3. Takođe će se možda sjetiti i Sure 9: “Jevreji govore: ‘Uzejr je - Allahov sin’, a kršćani kažu: ‘Mesih je - Allahov sin.’ To su riječi njihove, iz usta njihovih, oponašaju riječi nevjernika prijašnjih, ubio ih Allah! Kuda se odmeću.” Kur’an, Sura 9,30.

Komentar Kur’ana kaže da je Uzejr, ili Ezra,

bio Musaov, odnosno Mojsijev pisar i da ga je navodno neka jevrejska sekta smatrala Božijim sinom. Biblijski, a i po Kur'anu, to svakako nije tačno. A što se tiče tvrdnje hrišćana da je Isus Božiji Sin, ona se zasniva ne samo na učenju mnogih biblijskih pisaca, nego i na izjavi samoga Isusa Hrista. Međutim, pitanje je kako treba shvatiti sve te tvrdnje i izjave?

“Izraz 'Sin' koji se vezuje za Hrista, postoji samo u okviru plana spasenja i označava Njegovo mjesto i Njegovu ulogu u planu spasenja. Hristos je spona između Boga i čovjeka. Otkrivenje Boga koje je čovjek u stanju podnijeti, jer zbog svoje griješnosti ne može vidjeti Boga i ostati živ (2. Mojsijeva 33,20). Zato je anđeo koji je objavio Mariji blagovijesti rekao: 'Duh Sveti doći će na tebe, i sila najvišega osjenice te; zato i ono što će se roditi biće sveto, i **nazvaće se Sin Božiji.**' Luka 1,35. (...) Hristos je u svojoj ljubavi prema svojim stvorenjima pristao da bude Sin. Bolje reći, htio je da bude Sin. Na Isusu su se ispunile riječi koje je anđeo rekao Njegovoj majci Mariji: 'On će biti veliki, i **nazvaće se sin najvišega...**' Luka 1,32 On u svojoj suštini nije Sin, ali je pristao nazvati se Sinom da bismo se i mi mogli nazvati Božijim sinovima.”²⁾

Shvativši dubinu ove ljubavi i osjetivši njenu silu koja preporuča, apostol Pavle je zapisao svoje duboko iskustvo sa Hristom: “A ja više ne živim, nego živi u meni Hristos. A što sad živim u tijelu, živim vjerom sina Božijega, kome omiljeh, i predade sebe za mene.” Indžil, Galatima 2,20.

Sila koja sve može sebi pokoriti jeste sila ljubavi. Živjeći vjerom, Pavle je na sva iskušenja, ma kako ona bila strašna, bolna, teška, a ponekad i ponižavajuća, imao samo jedan odgovor: “Ali u svemu

ovome pobjeđujemo onoga radi koji nas je ljubio. Jer znam jamačno da ni smrt, ni život, ni anđeli, ni poglavarstva, ni sile, ni sadašnje, ni buduće, ni visina, ni dubina, ni druga kakva tvar može nas razdvojiti od ljubavi Božije, koja je u Hristu Isusu Gospodu našem.” Indžil, Rimljanima 8,37-39.

Samo ovako shvaćena, prva zapovijest ima svoj puni smisao. Bog se u njoj otkriva kao jedini Bog, kao Bog ljubavi, i još nam kaže da ne treba da imamo druge bogove pored Njega. To ne znači da drugi bogovi postoje, već znači da ih ne smemo stvarati i dozvoljavati da nas bilo šta otrgne iz naručja Božije ljubavi.

Bog nas ljubi i želi da mu uzvratimo ljubav. Prva zapovijest je vapaj Boga za ljubavlju, vapaj Boga koji je sve učinio za čovjeka. Posebno iskustvo sa Njim stekao je Izrailj kao izabrani narod. Bog ga je izbavio iz Misira, iz kuće ropske. Zato ga na to i podseća u svojoj prvoj zapovijesti. To ne znači da se Zakon odnosi samo na Jevreje. Misir (Egipat) je jednostavno druga riječ za grijeh. Bog je i nas izbavio iz Misira, odnosno od grijeha: “Koji nas izbavi od vlasti tamne, i premjesti nas u carstvo sina ljubavi svoje, u kome imamo izbavljenje krvlju njegovom i oproštenje grijeha.” Indžil, Kološanima 1, 13.14.

Literatura:

1) Rifai Burhanu'ddin: Mesih Isa, sin Merjemin u Kur'anu, Znaci vremena, Zagreb (n.d.), str. 67.

2) Zvonimir Kostić Palanski: Tajna praznog groba, Punta, Niš 2001, str. 27.28.

2. zapovijest

NE GRADI SEBI LIKA REZANA

“Ne gradi sebi lika rezana niti kakve slike od onoga što je gore na nebu, ili dolje na zemlji, ili u vodi ispod zemlje. Nemoj im se klanjati niti im služiti, jer sam ja Gospod Bog tvoj, Bog revnitelj, koji pohodim grijehе otačke na sinovima do trećega i do četvrtoga koljena, onijeh koji mrze na mene; a činim milost na tisućama onijeh koji me ljube i čuvaju zapovijesti moje.” Tevrat, 2. Mojsijeva 20,4-6.

“I kada smo s Musaom četrdeset noći sastanak odredili, vi ste, poslije njega, sami sebi čineći nepravdu, tele prihvatili.” Kur'an, Sura 2,51.

“Mi smo svakom narodu poslanika poslali: 'Allahu se klanjajte, a kumira se klonite!’” Kur'an, Sura 16,36.

“Pa budite što dalje od kumira poganih.” Kur'an, Sura 22,30.

“A oni koji u kumire vjeruju, a u Allaha ne vjeruju, oni su izgubljeni.” Kur'an, Sura 29,52.

“Zato se mimo Allaha, ne moli drugom bogu - da ne bi bio jedan od onih koji će biti mučeni!” Kur'an, Sura 26,213.

Nepoštovanje ove zapovijesti, kao što vidimo, ima strašne posljedice po čovjeka i njegovo potomstvo. Poštovanje, naprotiv, otvara vrata Božijoj

milosti.

Zašto je tako stroga ova zapovijest? I gdje je tu Božija ljubav?

“I progovori Gospod k vama isred ognja; glas od riječi čujete, ali osim glasa lika ne vidjeste. (...) Zato čuvajte dobro duše svoje; jer ne vidjeste nikakvoga lika u onaj dan kad vam govori Gospod na Horivu isred ognja, da se ne biste **pokvarili** i načinili sebi lik rezan ili kaku god sliku...” Tevrat, 5. Mojsijeva 4,12.15. 16.

Onda kada se Bog objavio svome narodu na Tur Sininu, odnosno Sinaju, osim Njegovog glasa i Njegovih riječi, niko nije vidio Njegov lik. Zato nas Tevrat upozorava da čuvamo dobro duše svoje da se ne bismo pokvarili i načinili sebi lik rezan ili kakvu sliku i klanjali se njima. To znači da je nepoštovanje ove Božije zapovijesti pogubno po našu dušu i po naš život. U tome je Božija ljubav prema nama. Bog nas opominje. A Njegova opomena je suviše ozbiljna da bismo se sa njom igrali. čujmo je još jednom: “Da se ne biste **pokvarili** i načinili sebi lik rezan ili kaku god sliku...” Tevrat, 5. Mojsijeva 4,16.

Prema tome, rezanje likova i klanjanje njima nije rezultat više duhovnosti, kao što neki misle, nego je posljedica **kvarenja**. Samo duša koja se već pokvarila može učiniti tako grdno zlo pred Gospodom. A grdno zlo ima i grdne posljedice. To kvarenje se nužno prenosi s koljena na koljeno. Bog je prinuđen da reaguje na kvarenje. Na pokvarenost. Na stanje koje je jednako truljenju, odnosno istruljelosti. Zato je Isus rekao: “Ljubi Gospoda Boga svoga svijem srcem svojijem, i svom dušom svojom, i svom misli svojom.” Indžil, Matej 22,37.

Ko god ne čini tako, znači da je deo njegovog

srca, deo njegove duše i deo njegove misli već zahvaćen kvarenjem. A to kvarenje ima tendenciju brzog širenja. Ono vrlo brzo zahvata cijelo srce, cijelu dušu i cijelu misao. I tu se ne zaustavlja. Prenosi se dalje. Na tuđu dušu, na tuđe srce i na tuđu misao. Ko se nalazi u najvećoj opasnosti da bude zahvaćen tim kvarenjem? Svakako, onaj ko je najbliži, a to su djeca. To su sinovi. Sinovi onih koji su se već pokvarili. Gledajući roditelje, i oni će činiti to isto. činiće zlo pred Gospodom. Dražiće ga. Tako truljenje zahvata mlado srce, mladu dušu i mladu misao. Kasnije se prenosi dalje. Na slijedeću generaciju. Na unuke. A sa njih na slijedeće koljeno. Zato Bog pohodi grijehe otačke na sinovima do trećega i do četvrtoga koljena onih koji mrze na Njega.

Pogledajmo kako je Bog oštro opomenuo svoj narod kada ga je izveo iz Misira, iz kuće ropske, da sačuva sebe, svoje sinove i svoje unuke: “Kad izrodiš sinove i unuke, i ostarite u onoj zemlji, **ako se pokvarite i načinite sliku rezanu od kake stvari** i učinite što nije ugodno Gospodu Bogu vašemu, dražeći ga, svjedočim vam danas nebom i zemljom **da će vas brzo nestati** sa zemlje u koju idete preko Jordana da je naslijedite, nećete biti dugo u njoj, nego ćete se istrijebiti. Ili će vas rasijati Gospod među narode, i malo će vas ostati među narodima u koje vas odvede Gospod.” Tevrat, 5. Mojsijeva 4,25-27.

I ovde nailazimo na istu misao i na isti redosled:

- 1) ako se pokvarite;
- 2) i načinite sliku rezanu;
- 3) brzo će vas nestati.

Pokvarene jabuke se izdvajaju i bacaju da ne bi

pokvarile one zdrave. Tako čini svako ko je razuman. Tako i Bog postupa i sa pokvarenim pojedincima i sa pokvarenim narodima. I u tome je Njegova ljubav i milost.

Neko će, možda, da bi opravdao svoje vjerovanje i ponašanje, reći da je ovo citat iz Starog zavjeta i da su ove riječi upućene Jevrejima. Ako je tako, da li onda to znači da se oni koji nisu Jevreji mogu kvariti? Da mogu praviti rezane likove i slike i da im se mogu klanjati? Da mogu na taj način činiti ono što nije ugodno Gospodu Bogu? Da Ga mogu dražiti? Ne. Vidjeli smo da ni Kur'an to ne dozvoljava. Ne govore li sudbine drugih naroda, njihovo rasejanje, ili pak njihov nestanak sa istorijske scene, da se Bog ne menja i da postupa isto sa svima?

Bog se ne može rezati od drveta ili liti od metala, makar to bilo i zlato i srebro. Ne može se ni slikati, svejedno da li na dasci, platnu ili zidu.

Sam Isus je rekao: "Bog je duh; i koji mu se mole, duhom i istinom treba da se mole." Indžil, Jovan 4,24.

A taj isti Duh pita: "**Šta pomaže rezan lik** što ga izreza umjetnik njegov? Šta liven lik i učitelj laži, te se umjetnik uzda u djelo svoje gradeći nijeme idole? Teško onome koji govori drvetu: preni se! i nijemu kamenu: probudi se! Hoće li on učiti? Eto, obložen je zlatom i srebrom, **a nema duha u njemu.**" Tevrat, Avakum 2,18.19.

Rezani i liveni likovi, dakle, ne mogu ništa pomoći. Oni su nemi idoli. Gluvi i nemi. Jer, u njima nema duha.

Apostol Pavle nas savjetuje kakav odnos treba

da imamo prema Bogu: “Kad smo dakle rod Božiji, **ne treba da mislimo da je Božanstvo kao ikone zlatne ili srebrne ili kamene**, koje su ljudi majstorski načinili po smišljanju svome.” Indžil, Dela apostolska 17,29.

Oni koji zagovaraju suprotno od ovoga što Biblija i Kur’an uče, pravdaju to nekom potrebom čovjeka koja proističe, kako oni to kažu, iz konkretnosti religijskog osjećanja, koja se ne zadovoljava samo duhovnom kontemplacijom, nego traži i neposrednu, opipljivu blizinu. Šta time zapravo žele? Žele opipati Boga. Da ga naprave, pa da Ga opipaju.

Ne podsjeća li nas ovo donekle na apostola Tomu. Ali, samo donekle. Kada su mu drugi Hristovi učenici rekli da su vidjeli vaskrsloga Hrista, Toma je odgovorio: “Dok ne vidim na rukama njegovijem rana od klina, i ne metnem prsta svoga u rane od klina, i ne metnem ruke svoje u rebra njegova, neću ga vjerovati.” Indžil, Jovan 20,25.

Hristos mu je pružio takvu mogućnost ali ga je i ukorio: “Pruži prst svoj amo i viđi ruke moje; i pruži ruku svoju i metni u rebra moja, i ne budi nevjeran, nego vjeran.” Indžil, Jovan 20,27.

Toma je na ove riječi samo izustio: “Gospod moj i Bog moj.” Indžil, Jovan 20,28.

Toma je bio nevjeran, i zato mu je ostao nadimak Nevjerni Toma. Htio je opipati živoga Hrista. Kako li su tek neverni u Božijim očima oni koji žele opipati Boga u drvetu, u kamenu, u bronzi?!

Izgovor onih koji se klanjaju rukotvorinama da bi se navodno preko njih približili Bogu, nalazimo i u Kur’anu, ali je tu Kur’an kategoričan: “Iskreno ispovijedanje vjere dug je Allahu! A onima koji pored

njega uzimaju zaštitnike: 'Mi im se klanjamo samo zato da bi nas što više Allahu približili' - Allah će njima zaista presuditi..." Kur'an, Sura 39,3.

Bog potpuno razumije našu potrebu za Njegovom blizinom. I ima odgovor na tu potrebu, ali sasvim drugačiji od onoga koji nude neposvećeni ljudi: "A koji drži riječ njegovu, u njemu je zaista ljubav Božija savršena; po tom poznajemo da smo u njemu." Indžil, 1. Jovanova 2,5.

Blizina Božija se ne ostvaruje opipavanjem, nego ljubavlju i držanjem riječi Božije. **Slika ili lik ne može biti mjesto mističnog susreta čovjeka sa Bogom, već zajednica duha ostvarena vjerom.** U to nas uvjerava i apostol Pavle: "Jer po vjeri živimo, a ne po gledanju." Indžil, 2. Korinćanima 5,7.

Rezanje likova i pravljenje slika za obožavanje vređa Boga. Njegova reakcija to pokazuje: "S kim ćete me izjednačiti i isporediti? koga ćete mi uzeti za priliku da bi bio kao ja? Prosipaju zlato iz toboca i mjere srebro na mjerila, plaćaju zlataru da načini od njega boga, pred kojim padaju i klanjaju se. Meću ga na rame i nose ga, i postavljaju ga na mjesto njegovo te stoji i ne miče se s mjesta svojega; ako ga ko zove, ne odziva se niti ga izbavlja iz nevolje njegove. Pamтите to, i pokažite se da ste ljudi, uzmite na um, prestupnici! Pamтите što je bilo od starine; jer sam ja Bog, i nema drugoga Boga, i niko nije kao ja, koji od početka javljam kraj i izdaleka što još nije bilo; koji kažem: namjera moja stoji i učiniću sve što mi je volja." Tevrat, Is aija 46,5-10.

Oni koji ne poštuju drugu zapovijest, oni su prestupnici u Božijim očima. Ali, ne samo to: "Koji grade rezane likove, svi su **ništa**, i mile stvari njihove

ne pomažu ništa, i one su im svjedoci da ne vide i ne razumiju, da bi se posramili.” Tevrat, Isaija 44,9.

Apostol Pavle kaže: “Idol nije **ništa**...” Indžil, 1. Korinćanima 8,4.

Dakle, ni idol ni idolopoklonici nisu ništa. Najbolji primjer vrijednosti ovih bogova i njihovih poklonika jeste slučaj babilonskog cara Valtasara, koji je opisan u Tevratu, u Knjizi vjerovjesnika Danila.

Valtazar je učinio veliku gozbu, na kojoj je, napivši se vina, naredio da se donesu sudovi zlatni i srebrni, koje je u svoje vrijeme iz jerusalimskog Hrama opljačkao njegov pradjed, osnivač Babilonskog carstva, car Navuhodonosor. Zajedno sa svojim knezovima, ženama i inočama pio je vino iz ovih posvećenih sudova i hvalio svoje bogove zlatne i srebrne i mjedene i drvene i kamene. U taj čas pojavili su se prsti ruke čovječije, koji su ispisali na zidu presudu ovom caru i njegovom carstvu. Tu presudu mogao je da pročita samo vjerovjesnik Danilo, a ona je glasila da je Bog brojio njegovo carstvo i do kraja izbrojio, da je Valtazar izmjeren na mjerilima i našao se lak i da je njegovo carstvo podijeljeno Miđanima i Persijancima.

U čemu je bila krivica ovog cara? U oholosti. U čemu se ta oholost pokazala? Evo kako to objašnjava vjerovjesnik Danilo:

“A ti, Valtasare, (...) nijesi ponizio srca svojega premda si znao sve ovo. Nego si se podigao na Gospoda nebeskoga, i sudove doma njegova donesoše preda te, i piste iz njih vino ti i knezovi tvoji, žene tvoje i inoče tvoje, i ti hvali bogove srebrne i zlatne, mjedene i gvozdene, drvene i kamene, koji ne vide niti čuju niti razumiju, a ne slavi Boga, u čijoj je ruci duša

tvoja i svi putevi tvoji. Zato od njega bi poslana ruka i ovo pismo bi napisano.” Tevrat, Danilo 5,22-24.

Jasno je na osnovu ovog izvještaja da se onaj koji se klanja gluhim i slijepim bogovima podiže na samoga Gospoda nebeskoga. Zato je kazna neminovna. Bez obzira kada dolazi. U ovom slučaju došla je odmah: “Istu noć bi ubijen Valtasar car Haldejski.” Tevrat, Danilo 5,30.

U Božijim očima Valtasar je bio lak. Bog ga je stavio na jedan tas mjerila, a na drugi nije stavio ništa - i mjerila su ostala u ravnoteži. Znači Valtazar je bio - **ništa.**

“Ko gradi boga i lije lik, nije ni na kaku korist. Kovač kliještima radi na živom ugljevlju, i kuje čekićem, i radi snagom svoje ruke, gladuje, te iznemogne, i ne pije vode, te sustane. Drvodjelja rasteže vrpce i bilježi crvenilom, teše i zaokružuje, i načinja kao lik čovječji, kao lijepa čovjeka, da stoji u kući. Siječe sebi kedre, i uzima česvinu i hrast ili što je najčvršće među drvljem šumskim; sadi jasen, i od dažda raste. I biva čovjeku za oganj, i uzme ga, te se grije; upali ga, te peče hljeb; **i još gradi od njega boga i klanja mu se; gradi od njega lik rezan, i pada na koljena pred njim.** Polovinu loži na oganj, uz polovinu jede meso ispekavši pečenje, i biva sit, i grije se i govori: aha, ogrijah se, vidjeh oganj. A od ostatka gradi boga, rezan lik svoj, pada pred njim na koljena i klanja se, i moli mu se i govori: izbavi me, jer si ti bog moj. **Ne znaju, niti razumiju, jer su im oči zaslijepljene da ne vide, i srca, da ne razumiju.** Niti uzimaju na um, nema znanja ni razuma da bi koji rekao: polovinu ovoga spalih na oganj, i na uglju od njega ispekoh hljeb, ispekoh meso i jedoh; i od ostatka

eda li ću načiniti **gad**, i panju drvenom hoću li se klanjati? **Taki se hrani pepelom**, prevareno srce zavodi ga da ne može izbaviti duše svoje, niti reći: nije li laž što mi je u desnici?" Tevrat, Isaija 44,10.12-20.

Bog nije predvidio da se hranimo pepelom. Bog nam je u svojoj ljubavi dao Isusa Hrista, koji je rekao: "Ja sam hljeb života: koji meni dolazi neće ogladnjati, i koji mene vjeruje neće nikad ožednjati." Indžil, Jovan 6,35.

Bog nije predvidio da se uzdamo u panj i u laž. Isus takvima upućuje oštar ukor: "Vaš je otac đavo; i slasti oca svojega hoćete da činite: on je krvnik ljudski od početka, i ne stoji na istini; jer nema istine u njemu; kad govori laž, svoje govori: jer je laža i otac laži." Indžil, Jovan 8,44.

Najzad treba reći da nije samo obožavanje rezanih likova i slika predmet ove zapovijesti. Njome je obuhvaćeno i sve drugo čemu u životu poklanjamo veću ljubav nego Bogu:

"Ovako veli Gospod: da je proklet čovjek koji se uzda u čovjeka i koji stavlja tijelo sebi za mišicu, a od Gospoda odstupa srce njegovo. Jer će biti kao vrijes u pustinji koji ne osjeća kad dođe dobro, nego stoji u pustinji, na suhim mjestima u zemlji slanoj i u kojoj se ne živi." Tevrat, Jeremija 17,5.6.

Ali u svojoj ljubavi Gospod dodaje: "Blago čovjeku koji se uzda u Gospoda i kome je Gospod uzdanica. Jer će biti kao drvo usađeno kraj vode i koje niz potok pušta žile svoje, koje ne osjeća kad dođe pripeka, nego mu se list zeleni, i sušne godine ne brine se i ne prestaje rađati rod." Tevrat, Jeremija 17,7.8.

Zato poslušajmo očinski savjet apostola Jovana: “Dječice, **čuvajte se idola.**” Indžil, 1. Jovanova 5,21. Odnosno **“Kumira se klonite!” Kur’an, Sura 16,36.**

I zapamtimo šta Bog kaže: **“Ja sam Gospod, to je ime moje, i slave svoje neću dati drugome ni hvale svoje likovima rezanijem.”** Tevrat, Isaija 42,8.

“Predaj se pravoj vjeri, i nikako ne budi kumirima poklonik.” Kur’an, Sura 10,105.

“Muslimanima su odbojniji bili idoli rašireni u drevnom svijetu, bilo da se radi o primitivnim kamenim figurama ili zadivljujućim kreacijama iz klasične starine. Kur’an govori kako je Ibrahim porušio idole svoga oca Azera (usp. Sura 6,74), postavši prvi istinski monoteist. ‘Srušiti idole’ treba svako ko istinski svjedoči da ‘nema božanstva sem Boga’. Zbog toga muslimanska modernistička misao teži nazvati židolom’ bilo šta što odvraća ljudsko interesovanje od Boga.”¹⁾

Literatura:

1) Annemarie Schimmel: Odgonetanje Božijih znakova - fenomenološki pristup Islamu, el-Kalem, Sarajevo 2001, str. 72.

3. zapovijest

NE UZIMAJ UZALUD IMENA GOSPODA BOGA

“Ne uzimaj uzalud imena Gospoda Boga svoga; jer neće pred Gospodom biti prav ko uzme ime njegovo uzalud.” Tevrat, 2. Mojsijeva 20,7.

“Allah ima najljepša imena i vi Ga zovite njima, a klonite se onih koji iskreću Njegova imena - kako budu radili, onako će biti kažnjeni!” Kur’an, Sura 7,180.

“Pravi vjernici su samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene...” Kur’an, Sura 8,2.

Ime je simbol ili znak identiteta. Ono nas upućuje na unutrašnju suštinu ličnosti koju označava. I Bog ima svoje ime. Ali ne samo jedno, kao što to kaže Kur’an, jer se jednim imenom ne može obuhvatiti i označiti suština Njegove ličnosti.

U Tevratu je **Jahve**, svakako, najvažnije i najsvetije od svih Božijih imena, i ono se pojavljuje više od 6800 puta. Ovo svoje ime otkrio je sam Bog u razgovoru sa Musaom, tj. Mojsijem, koga je pozvao da izvede svoj narod iz Misira: “A Mojsije reče Bogu: evo, kad otidem k sinovima Izrailjevim, pa im rečem: Bog otaca vaših posla me k vama, ako mi reku: kako mu je ime? Šta ću im kazati? A Gospod reče Mojsiju: **ja sam onaj što jest**. I reče: tako ćeš kazati sinovima Izrailjevim: **koji jest**, on me posla k vama.” Tevrat, 2.

Mojsijeva 3,13.14.

Bog je **Onaj koji jest**. Juče, danas, sutra. U svako doba. Bez početka i bez kraja. Vječan. Sveprisutan.

U navedenom tekstu ime **Jahve** sastoji se od četiri suglasnika JHVH, i nije sa sigurnošću poznato kako se ono izgovara, jer su ga Jevreji iz strahopoštovanja da ga ne obesvete pri čitanju zamenjivali riječju **Adonaj**. Prepisivači jevrejskih biblijskih rukopisa kasnije su, u 7. i 8. veku n.e., dodavanjem samoglasnika iz riječi **Adonaj** stvorili od četveroslovlja JHVH riječ **Jahve**, odnosno **Jehova**. Ime Jahve, prevedeno kao Gospod, naglašava Božiju vjernost zavjetu i Njegovu milost (Tevrat, 2. Mojsijeva 15, 2.3; Osija 12,5.6).

Božija izjava koja povezuje prve tri zapovijesti zapisana je u Knjizi vjerovjesnika Isaije: “Ja sam **Gospod (Jahve)**, to je ime moje, i slave svoje neću dati drugome ni hvale svoje likovima rezanijim.” Tevrat, Isaija 42.8

Drugo, ne manje važno Božije ime u Tevratu, tj. Starom zavjetu jeste **Elohim** i ono se javlja 2570 puta. Kao ime, koje označava božansko biće, ali služi i kao lično ime, riječ **Elohim** otkriva Božiju moć i silu (Tevrat, 1. Mojsijeva 1,1; 2. Mojsijeva 20,2, Danilo 9,4).

Imena **Elion**, što znači **Višnji**, i **El Elion**, **Višnji Bog**, ukazuju na Božiji položaj (Tevrat, 1. Mojsijeva 14,18-20; Isaija 14,14).

Kao neprikosnoveni vladar Bog je prikazan imenom **Adonaj**, što znači Gospod (Tevrat, Isaija 6,1; Psalam 35,23).

Kao izvor svakog blagoslova i utjehe (Tevrat, 2. Mojs ijeva 6,3; Pšalam 91,1) Svemogući Bog je prikazan imenima **Šadaj (Svemogući)** i **El Šadaj (Bog Svemogući)**.

Bog se otkriva i daleko prisnije, kao **Otac** (Tevrat, 5. Mojsijeva 32,6; Isaija 63,16; Jeremija 31,9; Malahija 2,10), obraćajući se Izrailju riječima “sin moj, prvenac moj” (Tevrat, 2. Mojsijeva 4, 22; 5. Mojsijeva 32,19). Ali On nije samo Otac naroda, On je prije svega Otac svakog ljudskog bića. Svakog čovjeka. Isus nas poziva da Mu se tako i obraćamo, a ono prvo na šta treba da obratimo pažnju jeste Božije ime: “Ovako dakle molite se vi: **Oče naš** koji si na nebesima, **da se sveti ime tvoje**; da dođe carstvo tvoje; da bude volja tvoja i na zemlji kao na nebu; hljeb naš potrebni daj nam danas; i oprosti nam dugove naše kao i mi što opraštamo dužnicima svojijem; i ne navedi nas u napast, no izbavi nas oda zla. Jer je tvoje carstvo, i sila, i slava va vijek. Amin.” Indžil, Matej 6,9-13.

Kur'an kaže da Bog ima najljepša imena: “Allah, drugog Boga osim njega nema, najljepša imena ima!” Kur'an, Sura 20,8. I zaista je tako. On je **Gospodar svjetova, Milostivi, Samilosni, Vladar Dana sudnjeg** (Sura 1,1-3), **Živi i Vječni** (Sura 3,2), **Silni i Mudri** (Sura 3,18), **Pomagač** (Sura 4,45), **Svjedok** (Sura 4,79), **Zaštitnik** (Sura 4,81), **Sveznajući** (Sura 6,96), **Sudija najbolji** (Sura 6,57), **Vladar Istiniti** (Sura 20,114), **Hvaljen** (Sura 34,6), **Gospodar istoka** (Sura 37,5) **Veličanstveni i Plemeniti** (Sura 55,78).

“Među Njegovim imenima, *al-Khaliq, al-Bari, al-Musawwir*, 'Stvoritelj, Oblikovatelj, Davalac lika', stoje uz druga koja ukazuju na Njegovu brigu za

Njegova stvorenja, poput *ar-Raziq*, 'Hranitelj'. On je *al-muhyi al-mumit*. 'Onaj koji daje život i koji daje smrt'. 'Svakog dana on nešto čini' (Sura 55,29), tj. On nikada ne počiva, 'ne obuzima ga drijeme' niti san' (Sura 2,255). Baš kao što je smjestio svoje znakove 'na horizonte i u njih same' (Sura 41,53), On je također 'podučio Adema imenima' (Sura 2,31), također je 'podučio Kur'anu' (Sura 55,2). To znači da je On podučio svemu, jer Kur'an sadržava izraz Njegove volje, dok imena čovječanstvu daruju moć nad svim stvorenim kao i razumijevanje Božijih imena kroz koja se Njegova stvaralačka moć manifestira." ¹⁾

Uzimanje Božijeg imena nije uzalud, odnosno ne predstavlja grijeh u molitvi čistoga srca, ali i prilikom slavljenja Boga: "Gospode, Gospode naš! kako je veličanstveno ime tvoje po svoj zemlji!" Tevrat, Psalam 8,1.

Oni koji se uzdaju u Njegovo ime, mogu biti sigurni u Njegovu prisutnost, u ma kakvim okolnostima se nalazili: "U tebe se uzdaju koji znaju ime tvoje, jer ne ostavljaš onijeh koji te traže, Gospode!" Tevrat, Psalam 9,10.

Božije ime je vječno, jer je i Bog vječan i slava Njegovog imena će sve više rasti: "Ime će njegovo biti uvijek; dokle teče sunca, ime će njegovo rasti. Blagosloviće se u njemu, svi će ga narodi zvati blaženim." Tevrat, Psalam 72,17.

Zato nam psalmista upućuje slijedeći poziv: "Veličajte Gospoda sa mnom, uzvišujmo ime njegovo zajedno!" Tevrat, Psalam 34,3.

"Ime je njegovo sveto i valja mu se klanjati." Tevrat, Psalam 111,9.

Prizivanjem imena Gospodnjeg možemo biti sigurni u svoje spasenje: "I svaki koji prizove ime Gospodnje spašće se." Tevrat, Joilo 2,32.

U Novom zavjetu ove riječi citirao je apostol Petar: "I biće da će se svaki spasti koji prizove ime Gospodnje." Indžil, Dela apostolska 2,21.

Apostol Pavle takođe kaže: "Jer koji god prizove ime Gospodnje spašće se." Indžil, Rimljanima 10,13.

Literatura:

1) Annemarie Schimmel: Odgonetanje Božijih znakova - fenomenološki pristup Islamu, el-Kalem, Sarajevo 2001, str. 368.

4. zapovijest

SJEĆAJ SE DANA OD ODMORA

“Sjeti se da svetkuješ dan subotni. Šest dana radi i obavljaš sav svoj posao. A sedmoga je dana subota, počinak posvećen Jahvi, Bogu tvojemu. Tada nikakva posla nemoj raditi: ni ti, ni tvoj sin, ni tvoja kći, ni tvoj sluga, ni tvoja sluškinja, ni tvoja živina, niti stranac koji se nađe unutar tvojih vrata. Ta i Jahve je šest dana stvorio nebo, zemlju i sve što je u njima, a sedmoga je dana počinio. Stoga je Jahve blagoslovio i posvetio dan subotni.” Tevrat, 2. Mojsijeva 20,8-11.

“Subota je načinjena čovjeka radi, a nije čovjek subote radi.” Marko 2,27.28.

“I On je onaj koji je stvorio nebesa i zemlju za šest dana...” Kur’an, Sura 11,7. “Vama je poznato ono što se dogodilo onima od vas koji su se o subotu ogriješili...” Kur’an, Sura 2,65.

“Upitaj ih o gradu koji se nalazio pored mora kad su propise o suboti kršili...” Kur’an, Sura 7,163.

“Svetkovanje subote je propisano onima koji su imali različita mišljenja o njoj, i Gospodar tvoj će na Sudnjem danu njima presuditi u onome oko čega su se razilazili.” Kur’an, Sura 16,124.

Qvi stihovi iz Tevrata i Indžila i ajeti iz Kur’an pokazuju nam da po pitanju subote nema razlike. To

je zato što Indžil priznaje Tevrat, a Kur'an priznaje i Indžil i Tevrat. Ali samo hrišćanstvo je, na žalost, odavno podijeljeno po pitanju ove zapovijesti. Većina govori o nedjelji, iako se u jevrejskom originalu pominje riječ **šabat**, od koje potiče i naša riječ subota. U nekim prijevodima Tevrata šabat je preveden izrazom **dan od odmora**, što je i pravo značenje ove riječi. Šabat, dakle, nije nedjelja. Šabat je subota.

Danas samo mali dio hrišćana prihvata ovu zapovijest u njenom izvornom obliku, iako bi valjalo da svi hrišćani u svemu slijede Hrista, pa i po pitanju ove zapovijesti. Svima je poznato da je Hristos držao i poštovao subotu, ali zagovornici nedjelje odbacujući subotu, pravdaju svoj stav između ostalog i time što je Hristos živio među Jevrejima, pa je bio prinuđen da poštuje njihove običaje. Međutim, ako četvrta zapovijest spada u jevrejske običaje, onda su i sve druge zapovijesti jevrejski običaji. Po toj logici treba i njih odbaciti, odnosno izmijeniti. Jevreji moraju poštovati Boga, jer ih na to obavezuje prva zapovijest - drugi ne moraju. Jevreji se ne smiju klanjati kipovima i slikama - drugi smiju. Jevreji ne smiju uzimati Božije ime uzalud - drugi kadgod im se prohte. Jevreji moraju poštovati roditelje - drugi ne. Jevreji ne smiju ubijati - druge ta zapovijest ne obavezuje. Jevreji ne smiju činiti preljube - drugi su i tu slobodni. Itd. Itd. Dakle, ako bismo se tako odnosili prema Zakonu, bili bismo gori od neznabožaca!

ur'ana Drugi, navodno "jači" dokaz protiv subote, a naravno u prilog nedjelje, jeste taj što je Isus vaskrsao u nedjelju. Time je svetost subote prešla na nedjelju i nedjelja je, kažu protivnici subote, postala "dan Gospodnji". Koliko je ovo tačno?

1. Da je Isusova namjera bila da nedjelju učini svetom, sasvim sigurno da bi o tome dao neku izjavu. A takve izjave nema. Niti je ima u evanđeljima, niti je ima u poslanicama apostola.

Isusovo vaskrsenje nije pobjeda nad subotom, nego pobjeda nad smrću. Prema tome, da je Isus htio ukinuti subotu, mogao je to i riječima, nije morao umrijeti.

2. Nijedan događaj se ne slavi prema danu kada se zbio, već prema datumu. Jer dana ima 52 u godini (koliko ima i sedmica), a datum je samo jedan. Ako se npr. neko rodio u petak, 15. aprila, on ne slavi rođendan svakog petka, 52 puta godišnje, već svakog 15. aprila, a to znači jednom godišnje. Tako je i sa vaskrsenjem. Ne može svaka nedjelja biti uspomena na vaskrsenje, već samo datum kada se vaskrsenje desilo. Ali ako može, onda Uskrs treba slaviti svake nedjelje, a ne jednom godišnje!

Možemo sada postaviti i pitanje koliko se tačno slavi Uskrs? Ako je on uspomena na vaskrsenje kao na događaj, onda treba da bude vezan za datum, a ne za dan.

Samo vaskrsenje povezano je sa starozavjetnim praznikom Pashom, koja je imala dvostruko značenje. Ona nije bila samo uspomena, nego i simbol, uspomena na čudesno izbavljenje izrailjskog naroda iz Egipta i simbol izbavljenja od grijeha preko Isusa Hrista - Pashalnog Jagnjeta. Pasha je najavljivala Isusa kao Jagnje, kao Žrtvu. I zaista, Isus je žrtvovan na dan Pashe. Bilo je to 31. godine n.e., u proljeće, 14. dana meseca aviva, kasnije nazvanoga nisan (mart/april). Apostol Pavle kaže: "Pasha naša zakla se za nas, Hristos" (Indžil, 1. Korinćanima 5,7). Taj dan, kada je

Isus žrtvovan, bio je petak. Sutradan, u subotu, Isus je ostao u grobu. Trećeg dana je vaskrsao.

Pasha je bila pokretni praznik i svake godine je padala u neki drugi dan u sedmici. Prema tome, ako treba slaviti Uskrs kao uspomenu na vaskrsenje, a vaskrsenje se desilo trećeg dana od Pashe, onda bi trebalo da i Uskrs bude pokretan praznik. Svake godine drugog dana. Ponekad i nedjeljom. Naravno, kad se padne u nedjelju. A zašto nije? Evo šta o tome piše stručnjak za vreme Džerald Džejms Vitrou:

“Za razliku od našeg svetovnog kalendara koji je čisto solarni i islamskog koji je čisto lunarni, hrišćanski crkveni kalendar zavisi i od Sunca i od Meseca. U početku su problem komplikovale razlike između raznih hrišćanskih crkava u pogledu stepena u kojem treba srediti jevrejsku praksu. Jevrejski zakon je određivao da se pashalno jagnje moralo zaklati četrnaestog dana (koji počinje sa sutonom) Nisana, prvog meseca crkvene godine koja je počinjala u proleće. (...) Dalju komplikaciju je predstavljalo to što je jevrejski praznik mogao pasti na ma koji dan u nedjelji, dok je **većina hrišćana na kraju želela da dan Vaskrsenja** (dva dana posle raspinjanja na krst) **bude nedjelja**. Jedino su se hrišćani u Maloj Aziji pridržavali određenog datuma po jevrejskom kalendaru i zbog toga su nazivani kvatrodecimani. Ovaj spor oko Pashe je prvi put postao predmet opšte brige u drugom veku i naveo je Polikarpa, episkopa Smirne, da godine 158. poseti rimskog papu Aniketa. Sporazumeli su se da se svaki pridržava vlastite prakse. četrdeset godina kasnije došlo je do mnogo žešćeg spora između rimskog pape Viktora i Polikrata, episkopa efeskog, ali je konačni mir vaspоставio Irinej, biskup lionski.

Međutim, ostavljajući u zasenku ove doktrinarne razlike, određivanje datuma je komplikovala primjena različitih metoda izračunavanja, tako da su početkom četvrtog veka važna središta hrišćanstva kao što su Rim i Aleksandrija slavila Uskrs u vrlo različita vremena. Na zahtijev cara Konstantina pitanje je 325. godine razmotrio Nikejski sabor. Na žalost, dokumenti o tom saboru koje posedujemo uglavnom čute o ovom važnom pitanju, ali kasnije u istom vijeku, Ambrozije, nadbiskup milanski, pisao je, u sačuvanom pismu, da je **sabor odredio da treba da preovlada zapadna praksa, tako da se Uskrs mora slaviti u nedjelju koja sledi prvom punom Mjesecu posle prolećne ravnodnevnice.** Ova nedjelja je izabrana kako bi se obezbedilo da se Uskrs nikad ne podudara sa jevrejskom Pashom. Kvatrodecimani su odbili da prihvate ovu odluku i njihova praksa se u Maloj Aziji nastavila do šestog veka.” Dž. Dž. Vitrou: *Vreme kroz istoriju*, SKZ, Beograd 1993, pp. 237-238.

Sabor je odredio da treba da preovlada papska praksa. I ona je preovladala. Od šestog vijeka. Tako se od šestog vijeka i na Istoku sprovodi zapadna praksa i **Uskrs se slavi u nedjelju koja sledi prvom punom Mjesecu posle proljećne ravnodnevnice.**

Kao što vidimo, svetost nedjelje se ne može dokazati ni vaskrsenjem ni Uskrsom. Štaviše, Uskrs je, po svemu sudeći, manje uspomena na vaskrsenje, a više uspomena na puni Mjesec i proljećnu ravnodnevnicu!

Pogledajmo kako je sam Hristos objasnio svrhu subote: “Subota je načinjena čovjeka radi, a nije čovjek subote radi. Dakle je gospodar sin čovječiji i od subote.” Indžil, Marko 2,27.28.

Zapazimo: **Subota je načinjena čovjeka radi, a ne Jevrejina radi.** Pošto je to tako, onda je subota morala biti stvorena odmah nakon stvaranja prvog čovjeka da bi odgovorila i potrebama tog prvog čovjeka. Ne bi imalo nikakvog smisla da je Bog čovjeka radi vijekovima posle stvaranja prvog čovjeka stvorio subotu čovjeka radi. Njena svrha ima smisla samo ako je pružena svakom čovjeku, pa svakako i prvom čovjeku. Da li je zaista bilo tako? Pogledajmo biblijski izvještaj o stvaranju:

“I stvori Bog čovjeka po obličju svojem, po obličju Božijemu stvori ga; muško i žensko stvori ih. I blagoslovi ih Bog, i reče im Bog: rađajte se i množite se, i napunite zemlju, i vladajte njom... I svrši Bog do sedmoga dana djela svoja, koja učini; i počinu u sedmi dan od svih djela svojih, koja učini; i blagoslovi Bog sedmi dan, i posveti ga, jer u taj dan počinu od svih djela svojih, koja učini.” Tevrat, 1. Mojsijeva 1,27.28; 2,2.3.

Hristos nije promijenio Zakon, čak ni jedne title iz Zakona, a kamoli čitavu jednu zapovijest, niti mu je to bila namjera. Evo šta On sam kaže: “Ne mislite da sam ja došao da pokvarim zakon i proroke: nijesam došao da pokvarim, nego da ispunim. Jer vam zaista kažem: dokle nebo i zemlja stoji, neće nestati ni najmanjega slovca ili jedne title iz zakona dok se sve ne izvrši.” Indžil, Matej 5,17.18.

Pošto subota iz četvrte zapovijesti ukazuje na prošlost, na stvaranje, jasno je da dok bude te prošlosti, biće i nje. Ona se može poništiti tek ako se poništi stvaranje, čija je ona uspomena. Zato je između ostalog Hristos i rekao: “Dokle nebo i zemlja stoji, neće nestati ni najmanjega slovca ili jedne title iz zakona dok se sve

ne izvrši.” Indžil, Matej 5,17.18.

S obzirom da Bog nema namjeru da uništi nebo i Zemlju, nego samo da ih obnovi, to i iz ove zapovijesti “neće nestati ni najmanjega slova ili jedne tittle”. Sasvim je onda prirodno da će se subota svetkovati i na novoj Zemlji. I za ovaj logični zaključak nalazimo potvrdu u Božijoj Riječi:

„Jer kao što će nova nebesa i nova zemlja, što ću ja načiniti, stajati preda mnom, veli Gospod, tako će stajati sjeme vaše i ime vaše. I od mladine do mladine, i od **subote do subote** dolaziće svako tijelo da se pokloni preda mnom, veli Gospod.” Tevrat, Isaija 66,22.23.

Koja je svrha ove tako sporne zapovijesti, odnosno subote?

Već je rečeno da je subota načinjena čovjeka radi. Ali ne radi se u četvrtoj zapovijesti samo o suboti, nego o celoj sedmici, a subota je samo kruna stvaranja. Na osnovu celokupnog biblijskog izvještaja može se slobodno reći da su svi dani stvaranja zajedno sa subotom načinjeni čovjeka radi. Stvaranje je, dakle, bilo podređeno onome koji je bio kruna stvaranja, odnosno čovjeku. I u tome je Božija ljubav. Zato i zapovijest počinje riječima: “**Sjeti se da svetkuješ dan subotni. Šest dana radi i obavljaš sav svoj posao. A sedmoga je dana subota.**” Jednostavan dokaz za to je činjenica što se sedmica kao sedmodnevni ciklus ne uklapa tačno niti u solarnu godinu od 365 1/4 dana, niti u mjesec od 29 dana koji se upravlja prema Mjesečevim fazama.

Prema tome, držanje ove zapovijesti pruža čovjeku mogućnost da se približi svome Stvoritelju, a Stvoritelj je spreman da ga u tom vrijemeu,

izdvojenom za odmor, blagoslov i posvećenje, okrepi, blagoslovi i posveti. I to je ljubav. O toj spremnosti Gospoda čitamo u Knjizi vjerovjesnika Isaije:

“Ako odvратиš nogu svoju od subote da ne činiš što je tebi drago na moj sveti dan, i ako prozoveš subotu milinom, svaki dan Gospodnji slavnijem, i budeš ga slavio ne idući svojim putevima i ne čineći što je tebi drago, ni govoreći riječi, tada ćeš se veseliti u Gospodu, i izvešću te na visine zemaljske, i daću ti da jedeš našljedstvo Jakova oca svojega; jer usta Gospodnja rekoše.” Tevrat. Isaija 58,13.14.

Veliki blagoslovi čekaju dakle svakoga onoga koji ne čini što je njemu drago na Božiji sveti dan i koji subotu naziva milinom. Sam Gospodar subote stoji iza svih tih obećanja i ona će se doslovno ispuniti, jer usta Gospodnja rekoše.

I na kraju, dokaz više da je subota (šabat) zaista sedmi dan, da se u njenom imenu krije riječ „odmor“ i da je izuzetno starog porijekla jeste taj što se može naći u najraznovrsnijim jezicima širom svijeta. Pogledajmo samo neke od njih:

- jevrejski (stari i savremeni): šabbat (šabat)
- stari siriak: 7. dan = šab-ba-tho (šabat)
- haldejski siriak (Kurdistan i Urumija, Persija): 7. dan = šaptu (šabat)
- vavilonski (3800 g. pr.Hr.): 7. dan = sa-ba-tu (šabat)
- arapski (zap. Azija, sev. i zap. Afrika): 7. dan = as-sabt (šabat)
- staroarapski: 7. dan = ši-jar ('dan radosti')
- malteški (Malta): 7. dan = is-sibt (šabat)
- etiopski: 7. dan = san-bat (šabat)

- koptski (Egipat): 7. dan = pi sabbaton (šabat)
- tamašek (planinska regija Atlas, Afrika): 7. dan = a hal es-sabt (šabat)
- kabile (sev. Afrika, staronumijski): 7. dan = ghas as-sebt (šabat)
- hausa (centr. Afrika): 7. dan = assebatu (šabat)
- hindustani (Pakistan i Indija): 7. dan = šamba (šabat)
- pasto (Afganistan): 7. dan = šamba (šabat)
- pahlivi (staropersijski): 7. dan = šambid ('najprijetniji dan sedmice')
- persijski: 7. dan = šambah (šabat)
- jermenski: 7. dan = šapat (šabat)
- kurdski (Kurdistan): 7. dan = šamba (šabat)
- brduiki (Beludžistan): 7. dan = šembe (šabat)
- gruzijski (Kavkaz): 7. dan = šabati (šabat)
- suanijski (Kavkaz) : 7. dan = sammtin (šabat)
- ingouš (Kavkaz): 7. dan = šatt (šabat)
- malajski (Malaja, Sumatra): 7. dan = hari sabtu (dan šabat)
- javanski (Java): 7. dan = saptoe ili saptu (šabat)
- dajak (Borneo): 7. dan = sabtu (šabat)
- makasar (južni Celebes): 7. dan = sattu (šabat)
- malagasi (Madagaskar): 7. dan = al-sabotsi (šabat)
- suahili (ist. ekv. Afrika): 7. dan = as-sabt (šabat)
- mandingo (zap. Afrika): 7. dan = sibiti (šabat)
- teda (centr. Afrika): 7. dan = es-sebdu (šabat)
- bornu (centr. Afrika): 7. dan = sibda (šabat)
- fulfulde (centr. Afrika): 7. dan = as-sebdu (šabat)
- logone (centr. Afrika): 7. dan = se-sibde (šabat)
- bagrima (centr. Afrika): 7. dan = sibbedi (šabat)

- maba (centr. Afrika): 7. dan = sab (šabat)
- osmanlijski (Turska): 7. dan = jom-es-sabt (dan šabat)
- kazani-tartar (ist. Rusija): 7. dan = subbota (šabat)
- orma (južna Etiopija): 7. dan = zam-ba-da (šabat)
- Kongo: 7. dan = sabbado ili kian-sbula (šabat)
- normanski francuski (10. i 11. vek): 7. dan = sabbedi (šabat dan)
- latinski (Italija): 7. dan = sabbatum (šabat)
- italijanski: 7. dan = sabato, sabbato (šabat)
- španski: 7. dan = sabado (šabat)
- portugalski: 7. dan = sabbado (šabat)
- francuski: 7. dan = samedi (šabat dan)
- romanski (Španija, Katalonija): 7. dan = dis-sapte (dan šabat)
- ukrajinski: 7. dan = subota (šabat)
- ruski: 7. dan = subbota (šabat)

Pored toga što Kur'an uvažava subotu, on pominje i petak:

“O vjernici, kad se u petak na molitvu pozove, kupoprodaju ostavite i pođite da molitvu obavite; to vam je bolje, neka znate!” Kur'an, Sura 62,9.

Ovaj ajet nam pokazuje da on nema formu zapovijesti, već preporuke. Vjernicima se preporučuje da ostave kupoprodaju i pođu na molitvu, i da treba da znaju da je tako bolje. Prema tome, kupoprodaja, a i drugi poslovi se petkom ne zabranjuju kao što je to slučaj sa subotom, za koju se kaže da ju je Bog posvetio, blagoslovio i odvojio za odmor (Tevrat, 2. Mojsijeva 20,11) i da se kao takva nikakvim poslom ne

smije skvrniti (Tevrat, 2. Mojsijeva 31,14). Kur'an naprotiv nigdje ne kaže da je petak svet, blagosloven i odvojen za odmor.

Rifai Burhanu'ddin ovako objašnjava značaj petka u islamu i navedeni ajet:

“Poteškoću pravi riječ *džum'a*, arapska riječ za skupštinu. Petak (*javmul-džumu'ati*) znači dan za zbor, sakupljanje. ... Na ovaj način, arapski tekst doslovno preveden glasio bi ovako: 'O vjerni, kada se pozove na molitvu u dan sakupljanja (*džum'u-namaz*), požurite na spominjanje Boga (na klanjanje *džum'e*) i ostavite trgovanje (posao). To vam je bolje, ako znate!’

Ovaj stih ne kaže da se oni trebaju sakupiti šestog dana, a ni to da je **javmul-džumu'ati** (dan vjerskog skupa) šesti dan. Jedino što se tu spominje jest molitva na dan sakupljanja ili vjerskog skupa:”¹⁾

Objašnjavajući kako to da je *džum'a* (sakupljanje) šestog dana, a ne sedmog, u subotu, kao što se to zahteva u Tevratu (Tevrat, 3. Mojsijeva 23,3), Burhanu'ddin smatra da je do toga došlo zbog greške u kalendaru. Naime, u današnjem kalendaru na arapskom za petak piše *javmul-džumu'ati*, što u prevodu znači *dan sakupljanja*, dok se u kalendaru iz Muhamedovog vremena petak zvao *javmul-sitah*, što jednostavno znači *dan šesti*.

Literatura:

1) Rifai Burhanu'ddin: Mesih Isa, sin Merjemin u Kur'anu, Znaci vremena, Zagreb (n.d.), str. 35.

5. zapovijest

POŠTUJ OCA SVOJEGA I MATER SVOJU

“Poštuj oca svojega i mater svoju, da ti se produlje dani na zemlji, koju ti da Gospod Bog tvoj.” Tevrat, 2. Mojsijeva 20,12.

“A roditeljima dobročinstvo činite...” Kur’an, Sura 4,36.

“Mi smo svakog čovjeka zadužili da bude dobar prema roditeljima svojim.” Kur’an, Sura 29,8.

“Gospodar tvoj zapovijeda da se samo Njemu klanjate i da roditeljima dobročinstvo činite. Kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost dožive, ne reci im ni : ’Uh!’ - i ne podvikni na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim. Budi prema njima pažljiv i ponizan i reci: ’Gospodaru moj, smiluj im se, oni su mene, kad sam bio dijete, njegovali!’” Kur’an, Sura 17,23.24.

“Mi smo naredili čovjeku da bude poslušan roditeljima svojim. Majka ga nosi, a njeno zdravlje trpi, i odbija ga u toku dvije godine. Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim, Meni će se svi vratiti.” Kur’an, Sura 31,14.

Verovatno da nećemo ništa novo reći, ako kažemo da je porodica osnovna ćelija društva, njegov najjači temelj i najpovoljnija sredina za razvoj ljudskog bića. Ugrožena porodica je ugroženo društvo. Sa raspadom

porodice prijeti ista opasnost i društvu kao cjelini. Upravo zato je Bog i dao ovu zapovijest. Njenim držanjem se obezbjeđuje jedinstvo članova porodice i omogućuje skladan razvoj svih pojedinačno. Samim tim jačaju i sve ustanove u društvu, koje su iz nje neposredno proizašle.

Djeca, po prirodi stvari, kad-tad moraju izletjeti iz porodičnog gnijezda. I to se mora razumjeti i prihvatiti kao neminovnost. Ali to ne smije razoriti porodično gnijezdo.

Držanje ove zapovijesti povezano je i sa velikim blagoslovom. Ovo je jedan od najboljih recepata za dug život. Kao nagrada za poštovanje roditelja nudi nam se i mogućnost da nam se produže dani na Zemlji.

Sa puno očinske ljubavi o tome nam piše u Indžilu i apostol Pavle: “Djeco! slušajte svoje roditelje u Gospodu: jer je ovo pravo. Poštuj oca svojega i mater: ovo je prva zapovijest s obećanjem: da ti blago bude, i da živiš dugo na zemlji.” Indžil, Efescima 6,1-3.

U Poslanici Kološanima Pavle ponavlja ovu misao: “Djeco! slušajte roditelje svoje u svačemu; jer je ovo ugodno Gospodu.” Indžil, Kološanima 3,20.

Bog je osnovao porodicu i odredio je da ostvaruje Njegove namjere na Zemlji. Zato, kad apostol Pavle prenosi Božiju volju i traži da djeca slušaju svoje roditelje u svačemu, onda se podrazumijeva da su i sami roditelji već poslušni Bogu u svačemu. U suprotnom djeca mogu odreći poslušnost ocu i majci, ako su odrasla i dovoljno svjesna da se ono što roditelji od njih zahtijevaju kosi sa Božijom voljom. Sjetimo se primjera samoga Isusa:

“Dok on još govoraše k ljudima, gle, mati njegova i braća njegova stajahu napolju i čekahu da govore s njime. I neko mu reče: evo mati tvoja i braća tvoja stoje napolju, radi su da govore s tobom. A on odgovori i reče onome što mu kaza: ko je mati moja, i ko su braća moja? I pruživši ruku svoju na učenike svoje reče: eto mati moja i braća moja. Jer ko izvršuje volju oca moga koji je na nebesima, onaj je brat moj i sestra i mati.” Indžil, Matej 12, 46-49.

Ovu misao u malo drugačijem vidu nalazimo i u Kur'anu na dva mjesta:

“O vjernici, ne prijateljujte ni sa očevima vašim ni sa braćom vašom ako više vole nevjerovanje od vjerovanja.” Kur'an, Sura 9,23.

“Mi smo svakog čovjeka zadužili da bude dobar prema roditeljima svojim. Ali, ako te oni budu nagovarali da Meni nekoga ravnim smatraš, o kome ti ništa ne znaš, onda ih ne slušaj.” Kur'an, Sura 29,8.

Već smo ranije rekli da je Isus svih deset zapovijesti sveo na dve, koje se mogu izraziti riječima: Ljubi Gospoda i ljubi bližnjega. Od bližnjih su nam, svakako, najbliži roditelji. Njih moramo najprije ljubiti. I ne smijemo prestati da ih ljubimo i ako nisu “u Gospodu”. Također naša ljubav prema njima ne smije biti nimalo umanjena, ako ih ne poslušamo u onome čime nas žele odvojiti od Gospoda. U takvom slučaju moramo stati uz Gospoda. I sam Isus je to rekao: “Jer sam došao da rastavim čovjeka od oca njegova i kćer od matere njezine i snahu od svekrve njene: i neprijatelji čovjeku postaće domašnji njegovi. Koji ljubi oca ili mater većma nego mene, nije mene dostojan.” Indžil, Matej 10,35-37.

Kad roditelji, koji nisu “u Gospodu”, postanu

neprijatelji svoje djece, koja su “u Gospodu”, ni onda djeca ne treba da prestanu da ljube svoje roditelje. Sjetimo se da je Isus rekao: “Ljubite neprijatelje svoje, blagosiljajte one koji vas kunu, činite dobro onima koji na vas mrze i molite se Bogu za one koji vas gone.” Indžil, Matej 5,44.

čak i u ovakvim okolnostima, rastavljeni od svojih roditelja zbog vjere u Boga, moramo misliti na njih, jer bi u suprotnom sama naša vjera bila dovedena u pitanje. To nam najbolje potvrđuje apostol Pavle: “Ako li ko za svoje a osobito za domaće ne promišlja, odrekao se vjere, i gori je od neznabošca.” Indžil, 1. Timotiju 5,8.

Kao i sve druge zapovijesti iz Zakona, i ova je zapovijest u Isusovo vrijeme bila dovedena u pitanje od strane onih koji nisu mnogo marili za svoje roditelje, a koji su istovremeno htjeli sačuvati svoj ugled u društvu, a posebno u crkvenim krugovima. Dok su svoje ostarele i nemoćne roditelje prepuštali gladi i nemaštini, istovremeno su izdvajali prilog za hram, koji navodno zbog svetosti nisu smjeli dati roditeljima. Isus je ovakvo ponašanje mnogih, koje je već preraslo u običaj, žestoko osudio:

“A on odgovarajući reče im: zašto i vi prestupate zapovijest Božiju za običaje svoje? Jer Bog zapovijeda govoreći: poštuj oca i mater; i koji opsuje oca ili mater smrću da umre. A vi kažete: ako koji kaže ocu ili materi: prilog je čim bih ti ja mogao pomoći; može i da ne poštuje oca svojega ili matere. I ukidoste zapovijest Božiju za običaje svoje. Licemjeri! dobro je za vas prorokovao Isaija govoreći: ovi ljudi približavaju se k meni ustima svojijem, i usnama poštuju me; a srce njihovo daleko stoji od mene. No

zaludu me poštuju učeći naukama i zapovijestima ljudskima.” Indžil, Matej 15,3-9.

Nijedna ljudska zapovijest i nijedan običaj ne smije ukinuti ovu zapovijest.

6. zapovijest

NE UBIJ

“Ne ubij.” Tevrat, 2. Mojsijeva 20,13.

“Jedni druge ne ubijajte!” Kur’an, Sura 4,29.

Suštinu ove zapovijesti visoko su uzdigli i Biblija i Kur’an. Vrijednost ljudskog bića i njegovog života najbolje se može razumjeti u svjetlosti stvaranja. Pogledajmo zato biblijski izvještaj o stvaranju čovjeka:

“Potom reče Bog: da načinimo čovjeka po svojem obličju kao što smo mi, koji će biti gospodar od riba morskih i od ptica nebeskih i od stoke i od cijele zemlje i od svih životinja što se miču po zemlji. I stvori Bog čovjeka po obličju svojem, po obličju Božijemu stvori ga; muško i žensko stvori ih. I blagoslovi ih Bog, i reče im Bog: rađajte se i množite se, i napunite zemlju, i vladajte njom, i budite gospodari od riba morskih i od ptica nebeskih i od svega zvjerinja što se miče po zemlji.” Tevrat, 1. Mojsijeva 1,26-28.

čovjek je stvoren Božijom rukom i po Božijem obličju. Na osnovu te istine možemo razumjeti vrijednost čovjeka, a takođe i značenje zapovijesti “Ne ubij!” **Ubiti čovjeka značilo bi ubiti Boga!**

Prvo ubistvo desilo se na samom početku istorije čovječanstva. Pogledajmo i taj izvještaj:

“I Avelj posta pastir a Kajin ratar. A poslije nekoga vremena dogodi se, te Kajin prinese Gospodu prinos od roda zemaljskoga; a i Avelj prinese od prvina stada svojega i od njihove pretiline. I Gospod pogleda na Avelja i na njegov prinos, a na Kajina i na njegov prinos ne pogleda. Zato se Kajin rasrdi veoma, i lice mu se promijeni. Tada reče Gospod Kajinu: Što se srdiš? Što li ti se lice promijeni? Nećeš li biti mio, kad dobro činiš? a kad ne činiš dobro, grijeh je na vratima. A volja je njegova pod tvojom vlašću, i ti si mu stariji. Poslije govoraše Kajin s Aveljem bratom svojim. Ali kad bijahu u polju, skoči Kajin na Avelja brata svojega, i ubi ga.” Tevrat, 1. Mojsijeva 4,2-8.

Brat je ubio brata. Kain Avelja. U čemu je bila Aveljeva krivica? Ni u čemu. Avelj je bio nevin. Zašto ga je onda Kajin ubio? Zato što “Gospod pogleda na Avelja i na njegov prinos, a na Kajina i na njegov prinos ne pogleda”. Prema tome, ruka ubice, koja je bila podignuta na Avelja, bila je u stvari podignuta na Gospoda. Ubistvo Avelja bio je pokušaj ubistva Boga. Tako je i sa svakim ubistvom. U svim vremenima. Upravo zbog toga je tako stroga ova zapovijest. Jer su posljedice strašne.

Neko će možda pomisliti da je čovjek sa padom u grijeh izgubio Božije obličje i sve vrijednosti koje je ono podrazumevalo i da ovakvo shvaćanje šeste zapovijesti nema osnova. Međutim, koliko čovjek zaista vrijedi najbolje je pokazala Golgota i Isusova smrt. Sam Hristos je najavio svoju smrt: “Jer Bogu tako omilje svijet da je i sina svoga jedinorodnoga dao, da nijedan koji ga vjeruje ne pogine, nego da ima život vječni.” Indžil, Jovan 3,16.

Čovjek je, dakle, biće za čiji je život Bog dao

život Isusa Hrista. To pokazuje koliko je čovjekov život dragocjen. I zato ga je Bog zaštitio ovom zapoviješću.

Međutim, ova zapovijest ne štiti čovjeka samo od fizičkog uništenja. Setimo se da je Isus rekao da je samo ljubav izvršenje Zakona. Prema tome, sve što nije ljubav, povreda je Zakona. I povreda samoga Boga Stvoritelja. Napad na samoga Boga. To se, svakako, odnosi i na ovu zapovijest. I možda prije svega na nju. To najbolje potvrđuju Isusove riječi izrečene u Besjedi na Gori:

“Čuli ste kako je kazano starima: ne ubij; jer ko ubije, biće kriv sudu. A ja vam kažem da će svaki koji se gnjevi na brata svoga ni za što, biti kriv sudu; a ako li ko reče bratu svojem: raka! biće kriv skupštini; a ko reče: budalo! biće kriv paklu ognjenom. Zato dakle ako prineseš dar svoj k oltaru, i ondje se opomeneš da brat tvoj ima nešto na te, ostavi ondje dar svoj pred oltarom, i idi prije te se pomiri s bratom svojim, pa onda dođi i prinesi dar svoj.” Indžil, Matej 5,21-24.

Sve što nije ljubav prema Bogu i prema bližnjima, ruka je podignuta na Boga i na bližnjega.

7. zapovijest

NE ČINI PRELJUBE

“Ne čini preljube.” Tevrat, 2. Mojsijeva 20,14

“I što dalje od bluda, jer to je razvrat, kako je to ružan put!” Kur’an, Sura 17,32.

U nekim drugim prijevodima Biblije, u Luterovom na primer, zapovijest “Ne čini preljube.” je prevedena riječima: “Nemoj kršiti brak.” I to je zaista pravo značenje ove zapovijesti.

I ova zapovijest je stroga, ali istovremeno i puna ljubavi. To je zato što je brak svetinja. A zašto je svetinja? Zato što ga je uspostavio Onaj ko je svet. Bog je brak, kao i subotu, uspostavio još u Raju. Koliko je ova zajednica sveta pokazuje i to što se o njoj u svetom Božijem zakonu ne govori samo u sedmoj, već i u desetoj zapovijesti, u kojoj se između ostalog kaže: “Ne poželi žene blišnjega svojega.” Tevrat, 2. Mojsijeva 20,17.

Biblijski izvještaj kaže da i muškarac i žena nose božansko obličje, iako nisu stvoreni odjednom i na isti način: “I stvori Bog čovjeka po obličju svojem, po obličju Božijemu stvori ga; muško i žensko stvori ih.” Tevrat, 1. Mojsijeva 1,27.

Najpre je stvoren muškarac, Adam, a onda je stvorena žena. Sa malim vremenskim razmakom. Dato je vrijeme da Adam poželi druga prema sebi. Tvorac je

gledao i vidio da je Adam, kad su sva stvorenja, kojima je nadenuo ime, u parovima prošla pored njega, na kraju ostao sam. Vjerovatno i pomalo žalostan. Čovjek nije imao nikoga sličnog sebi, kome bi takođe nadenuo ime. To je pokrenulo Boga da kaže: “Nije dobro da je čovjek sam; da mu načinim druga prema njemu.” Tevrat, 1. Mojsijeva 2,18.

To je bio trenutak kad je stvaranje nastavljeno: “I Gospod Bog pusti tvrd san na Adama, te zaspao; pa mu uze jedno rebro, i mjesto popuni mesom; i Gospod Bog stvori ženu od rebra, koje uze Adamu, i dovede je k Adamu.” Tevrat, 1. Mojsijeva 2,21.22.

Zapazimo ove posljednje riječi: “I dovede je k Adamu.” Prema tome, između muškarca i žene u tom trenutku uspostavljena je dvostruka veza. Najpre je to genetska srodnost, jer je Eva stvorena od dijela tijela Adama, a sada je to i duhovna veza, jer je sam Bog doveo Evu Adamu. “A Adam reče: sada eto kost od mojih kosti, i tijelo od mogega tijela. Neka joj bude ime čovječica, jer je uzeta od čovjeka.” Tevrat, 1. Mojsijeva 2,23.

Potom je uslijedio blagoslov Stvoritelja: “I blagoslovi ih Bog, i reče im Bog: rađajte se i množite se, i napunite zemlju, i vladajte njom...” Tevrat, 1. Mojsijeva 1,28. Očigledno, bio je ovo blagoslov vjenčanja. Prvi brak. Sveta veza.

Stvoreni prema Božijoj promisli, Adam i Eva su bili “jedno tijelo” (Tevrat, 1. Mojsijeva 2,24; Matej 19,5). Ali ne samo jedno tijelo, oni su bili i jedna duhovna zajednica, jer je Bog bio sa njima. Na ovaj zaključak nas navode riječi samoga Hrista, koje će On mnogo vjekova kasnije, opet u ljudskom obličju, reći svojim slušaocima: “Jer gdje su dva ili tri sabrani u ime

moje ondje sam ja među njima.” Indžil, Matej 18,20.

Eva je bila spremna da sluša svoga muža kao Gospoda, zato što je Adam bio glava svojoj ženi. Adam je, pak, kao muž svim srcem ljubio svoju ženu kao sebe samoga, jer je ona bila dio njega. “Jer koji ljubi svoju ženu, sebe samoga ljubi.” Indžil, Efescima 5,28.

Bog je, dakle, vjenčao Adama i Evu. Bila je to prava svadbena svečanost.

Sve što izlazi iz svetog okvira braka, prekršaj je sedme zapovijesti. I pogled sa željom. Zato je ova zapovijest našla mjesta i u Isusovoj Besjedi na Gori:

“čuli ste kako je kazano starima: ne čini preljube. A ja vam kažem da svaki koji pogleda na ženu sa željom, već je učinio preljubu u srcu svojemu.” Indžil, Matej 5,27.28.

Raj je bio dom naših praroditelja. Zato što je sa njima bio Bog. Da bi naš dom danas bio raj potrebno je da bude Bog u njemu.

“Ako Gospod neće graditi doma, uzalud se muče koji ga grade.” Tevrat, Psalam 127,1.

8. zapovijest

NE KRADI

“Ne kradi.” Tevrat, 2. Mojsijeva 20,15.

“Napunite mjeru kad mjerite na litru i pravo mjerite na kantar!” Kur’an, Sura 17,35.

“Teško onima koji pri mjerenju zakidaju, koji punu mjeru uzimaju kad od drugih kupuju, a kad drugima mjere na litar ili kantar - zakidaju.” Kur’an, Sura 83,1-3.

Ilva zapovijest je kratka i jasna. I skoro da joj ne treba nikakvo tumačenje. Svako zna da se ono što je tuđe ne smije bez dozvole vlasnika uzimati ni prisvajati. I lopov to zna. Da ne zna, ne bi se krio, ne bi se maskirao, ne bi čak ni planirao krađu. Jednostavno bi ušao tamo gde misli nešto da uzme i čudio bi se ako bi ga neko u tome sprečavao. A to što lopov zna da je nečasno to što radi samo je dokaz, i to veoma jak, da je Zakon Božiji prilikom stvaranja čovjeka upisan u njegov um. Tragovi toga zapisa, dakle, još uvijek postoje. Grijeh još uvijek nije uspio da ga u potpunosti izbriše.

Šta se sve može obuhvatiti ovom zapovješću? Teško da bismo ikada došli do kraja ako bismo počeli sve da nabrajamo. Zato je ona tako i kratka. Ne kradi. I time je pokriveno sve ono što je tuđe. Njome su obuhvaćeni čak i prekršaji drugih zapovijesti, jer bi se i oni mogli nazvati krađom. Tako, na primer, ako

prema prvoj zapovijesti nedovoljno odajemo čast, slavu i hvalu jedinome Bogu, onda taj deo časti, slave i hvale ili prisvajamo za sebe ili prisvajamo za nekog drugog boga, koga smo izmislili, bilo kakav oblik da smo mu dali. Tako bi se mogle shvatiti i riječi apostola Pavla, koje se odnose na one koji su upoznali Boga i Njegovu dobrotu, ali ga nisu proslavili u svom srcu niti mu zahvalili:

“Jer kad poznaše Boga, ne proslaviše ga kao Boga niti mu zahvališe, nego zaludješe u svojijem mislima, i potamne nerazumno srce njihovo. Kad se građahu mudri poludješe, i pretvoriše slavu vječnoga Boga u obličje smrtnoga čovjeka i ptica i četvoro-
nožnijeh životinja i gadova.” Indžil, Rimljanima 1,21-23.

Slično se može reći i za prekršaj druge i treće zapovijesti. Ako se ne klanjamo samo Bogu, nego se klanjamo slikama i kipovima, i ako uzalud uzimamo Njegovo ime, i to je jedna vrsta krađe. To je zakidanje Boga za dio slave, hvale i časti, koje smo odali drugome, a ne Njemu.

Kod četvrte zapovijesti je nemaran, nehajan i sebičan odnos prema suboti, kao vremenu koje je Bog posvetio i rekao “da ne činiš što je tebi drago na moj sveti dan.” (Tevrat, Isaija 58,13), također prisvajanje onoga što nije naše. Ovdje bi možda najbolje pristajale riječi iz naroda da na taj način “krademo Bogu dane”.

U opisu pete zapovijesti videli smo na osnovu Hristovih riječi kako su ljudi potkradali svoje stare i nemoćne roditelje time što su im uskraćivali materijalnu podršku izgovarajući se da su upravo taj dio već namijenili Bogu.

Kršenje šeste zapovijesti “Ne ubij” je prisvajaja-

nje prava na nečiji život. A niko to pravo nema. Ni naš život nije u našoj vlasti, a kamoli tuđi.

Gaženje sedme zapovijesti, koja čuva i naš i tuđ brak, jeste upravo obostrana krađa. S jedne strane pokraden je tuđi brak za bračnog druga i njegovu ljubav, a s druge strane naš brak, jer smo sebe oteli našem bračnom drugu i uskratili mu ljubav.

“Ne svjedoči lažno na bližnjega svoga.” (Tevrat, 2. Mojsijeva 20,16) je deveta zapovijest. Lažno svjedočenje ima takođe dvostruke posljedice. Ono ruši i tuđ i naš ugled. I to je krađa.

Deseta zapovijest je data da bi se krađa suzbila u korijenu, jer kaže “Ne poželi ... išta što je bližnjega tvojega.” Tevrat, 2. Mojsijeva 20,17.

Šta bismo onda mogli reći u zaključku o ovoj zapovijesti?

Ono isto što i na početku: Ne kradi!

Ili: “Ljubi bližnjega svojega kao samoga sebe.” Indžil, Marko 12,31.

“Zato podaj bližnjemu pravo njegovo, i siromahu i putniku-namjerniku! To je bolje za one koji nastoje da se Alahu umile.” Kur’an, Sura 30,37.

9. zapovijest

NE SVJEDOČI LAŽNO

**“Ne svjedoči lažno na blišnjega svojega.”
Tevrat, 2. Mojsijeva 20,16.**

**“Usuđuju se da laži izmišljaju samo oni koji
u Allahove riječi ne vjeruju, i oni su pravi lažljivci.”
Kur’an, Sura 16,105.**

**“Pa se klonite kumirske nečistoće i klonite se
lažljivih riječi.” Kur’an, Sura 22,30.**

**“Neka prokleti budu lažljivci.” Kur’an, Sura
51,10.**

**“Allah nikakko neće ukazati na pravi put
onome ko je lažljivac i nevjernik.” Kur’an, Sura
39,3.**

**“Teško na taj Dan onima koji su poricali,
koji su se, ogrezli u laž, zabavljali!” Kur’an, Sura
52,11.12.**

**“A ima li nepravednijeg od onoga koji o
Allahu laži iznosi dok se u pravu vjeru poziva?”
Kur’an, Sura 61,7.**

Rekli smo da je Bog trećom zapovijesti u Zakonu
zaštito svoje ime, a time ujedno svoj ugled, čast i
dostojanstvo. Osmom zapovijesti želi zaštititi ime
našeg blišnjeg, a time također njegov ugled, čast i
dostojanstvo. Međutim, poštujući ovu zapovijest mi
istovremeno štitimo naše ime, naš ugled, našu čast i

naše dostojanstvo. Jer svako lažno svjedočenje na bližnjega istovremeno je lažno svjedočenje na nas same. Ne možemo lažući krnjiti ugled bližnjega, a da istovremeno ne krnjimo svoj ugled. Ne možemo blatiti druge, a da nam ruke ili, bar, rukavice (ako to radimo u rukavicama) ostanu čiste. Neko je dobro rekao kad na nekoga ukazujemo prstom optužujući ga, da tri prsta u istom trenutku pokazuju na nas.

Da bismo mogli znati svu težinu ove zapovijesti moramo najprije znati ko je otac laži. A ako to znamo, znaćemo čija su djeca oni kojima istina nije sveta i čijim su duhom nadahnuti.

Osuđujući jednom prilikom svoje nevjerne i nepokorne slušaocce Isus im je otkrio ko je njihov otac: “Vaš je otac đavo; i slasti oca svoga hoćete da činite: on je krvnik ljudski od početka, i ne stoji na istini; jer nema istine u njemu; kad govori laž, svoje govori: jer je laža i otac laži.” Indžil, Jovan 8,44.

Prema tome, onaj ko laže, direktno krši ovu i prvu zapovijest, jer mu Bog nije više Otac. Znajući ovo, možemo samo zamisliti kako Bog gleda na laž. Ali nije potrebno da zamišljamo. I tu imamo biblijsko otkrivenje:

“Na ovo šestoro mrzi Gospod, i sedmo je gad duši njegovoj: oči ponosite, jezik lažljiv i ruke koje proljevaju krv pravu, srce koje kuje zle misli, noge koje brzo trče na zlo, lažan svjedok koji govori laž, i ko zameće svađu među braćom.” Tevrat, Priče 6,16-19.

Božiji gnjev kad-tad sustiže lažnog svjedoka. Jer u laži su kratke noge. Ne mogu uteći. Tako kaže narod. Slično kaže i Božija riječ: “Lažan svjedok neće ostati bez kara, i ko govori laž, neće uteći.” Tevrat, Priče 19,5.

Mnogi se koriste lažima nepravednog dobitka radi, nesvesni da je i to jedan od smrtnih grijehova: “Blago sabrano jezikom lažljivijem taština je koja prolazi među one koji traže smrt.” Tevrat, Priče 21,6.

Takvi neće ući u grad spasenja, jer stoji zapisano: “I neće u njega ući ništa pogano, i što čini mrzost i laž.” Indžil, Otkrivenje 21,27.

“Teško na taj Dan onima koji su poricali, koji su se, ogrezli u laž, zabavljali!” Kur’an, Sura 52,11.12.

Iz tog razloga pozvani smo da odbacimo laž: “Zato odbacite laž, i govorite istinu svaki sa svojim bližnjijem.” Indžil, Efescima 4,25.

“Istinom suzbijamo laž, istina je uguši i laži nestane.” Kur’an, Sura 21,18.

10. zapovijest

NE POŽELI

“Ne poželi kuće bližnjega svojega, ne poželi žene bližnjega svojega, ni sluge njegov, ni sluškinje njegove, ni vola njegov, ni magarca njegov, niti išta što je bližnjega tvojega.” Tevrat, 2. Mojsijeva 20,17.

“Nemojte željeti (sa zavišću) ono čime je Bog odlikovao jedne od vas nad drugima.” Kur’an, Sura 4,32.

Nprvi pogled možda izgleda da je ova zapovijest manje važna od drugih. Ili čak - uopće nevažna. Malo se o njoj govori. Malo se navodi. Ali nije tako. Ona je izuzetno važna. Prekršaj ove zapovijesti slobodno možemo nazvati “startnom pozicijom za smrt”. Od nje se polazi u smrt. Jer, evo šta kaže apostol Jakov: “Nego svakoga iskušava sopstvena **želja**, koja ga mami i vara. Tada želja zatrudnjevši rađa **grijev**, a grijeh učinjen rađa **smrt**.” Indžil, Jakov 1,14,15.

Želja - grijeh - smrt.

Sve počinje sa željom, a završava se smrću. Ono između zove se grijeh. Zato zapovijest kaže: Ne poželi! Ali zapazimo nešto što je vrlo interesantno. Ova zapovijest nas ne ograničava u potpunosti. Ona samo kaže: “Ne poželi ... išta što je bližnjega tvojega.” Dakle, samo bližnjega. Prema tome, ono što ne pripada bližnjem možemo poželeti. A to što ne pripada bližnjem, pripada Bogu. Ono što je Božije, dakle,

možemo poželeti. I treba da poželimo. I na našu sreću ono nam se još i nudi da ga poželimo. Setimo se Isusovih riječi kada kaže: “Ištite najpre carstva Božijega i pravde njegovje...” Indžil, Matej 6,33.

Zatim kaže: “Ištite i daće vam se; tražite i naći ćete; kucajte i otvoriće vam se.” Indžil, Matej 7,7.

I čudi se: “Koji je među vama otac u koga ako sin zaište hljeba da mu da kamen? Ili ako zaište ribe da mu da mjesto ribe zmiju? Ili ako zaište jaje da mu da skorpiju? Kad dakle vi, zli budućí, umijete dobre dare davati djeci svojoj, koliko će više otac nebeski dati Duha svetoga onima koji ištu u njega?” Indžil, Luka 11,11-13.

Dakle, kao što od zemaljskog oca smemo da ištemo i možemo očekivati ono što nam treba, tako i od nebeskog Oca smemo da ištemo i možemo očekivati da dobijemo dobre dare. I to u većoj mjeri.

Kao sljedbenici Božiji svesni smo da nam je Bog dao ono što mu je najmilije: “Jer Bogu tako omilje svijet da je i sina svojega jedinorodnoga dao, da nijedan koji ga vjeruje ne pogine, nego da ima život vječni.” Indžil, Jovan 3,16.

I zato što nam je Bog dao ono što mu je najmilije, spreman je da nam sve daruje: “Koji dakle svoga sina ne poštedje, nego ga predade za sve nas, kako dakle da nam s njim sve ne daruje?” Indžil, Rimljanima 8,32.

U davanju se pokazala spasonosna blagodat Božija. Ne u uzimanju. I ona ima određeni cilj: “Jer se pokaza blagodat Božija koja spasava sve ljude. Učeći nas da se odrečemo bezbožnosti i želja ovoga svijeta, i da pošteno i pravedno i pobožno poživimo na ovome

svijetu, čekajući blažena nada i javljenja slave velikoga Boga i spasa našega Isusa Hrista.” Indžil, Titu 2,11-13.

Samo onaj koji je podigao pogled prema Nebu, čekajući blaženu nadu i javljanje slave velikoga Boga i spasa našega Isusa Hrista, može se odreći bezbožnosti i želja ovoga svijeta. Samo takav neće poželjeti išta što je bližnjega njegova!

DESET ZAPOVIJESTI U NOVOM ZAVJETU TJ. INDŽILU

Qni koji misle da je Isus došao da ukine zapovijesti, usprkos Njegovoj izričitoj izjavi da nije došao da ih ukine nego da ispuni, misle da su one samo dio Starog zavjeta (Tevrata) i da se ne mogu naći u Novom zavjetu (Indžilu). Međutim, ako pogledamo pažljivije, videćemo da većinu od njih upravo Isus (Isa) navodi. One koje On ne navodi, možemo naći kod Njegovih sljedbenika, što je izuzetno važno, jer i to pobija tvrdnju bezakonika da su apostoli poslije Hrista odbacili Zakon kao nepotreban teret. Tako pada u vodu njihova tvrdnja da je Isus ukinuo zapovijesti na krstu.

Prva zapovijest

“A Isus odgovori mu: **prva je zapovijest** od sviju: čuj Izrailju, **Gospod je Bog naš Gospod jedini**; i ljubi Gospoda Boga svojega svim srcem svojijem i svom dušom svojom i svijem umom svojijem i svom snagom svojom. Ovo je prva zapovijest. “ Indžil, Marko 12, 29.30.

Kao što vidimo, Isus prvu zapovijest tako i naziva - prvom. Tačnije - prvom od sviju. To znači da i dalje postoji **prva** i da i dalje postoje **sve ostale**. Prema tome, niti je On ukinuo prvu, niti je ukinuo sve ostale. Da je kojim slučajem ukinuo sve ostale, a ostavio samo prvu onda bi prvu vjerovatno nazvao “jedinom preostalom”.

Druga zapovijest

“Kad smo dakle rod Božiji, **ne treba da mislimo da je Božanstvo kao ikone zlatne ili srebrne ili kamene**, koje su ljudi majstorski načinili po smišljanju svome.” Indžil, Dela apostolska 17,29.

Ovo su riječi apostola Pavla. Obratimo pažnju na njih. Mi smo rod Božiji. To znači da smo podignuti na nivo odakle bi svako naše pogrešno mišljenje o Bogu značilo naše duhovno survavanje. Neumitan pad. Jer ako imamo pogrešno mišljenje o Bogu, onda i nismo u rodu sa Njim. Zato **ne treba da mislimo da je Božanstvo kao ikone zlatne ili srebrne ili kamene**. Mi nismo u rodu sa zlatom, srebrom ili kamenom. Mi smo rod Božiji.

Treća zapovijest

“Gle, ide Gospod s hiljadama svetijeh anđela svojijeh da učini sud svima, i da pokara sve bezbožnike za sva njihova bezbožna djela kojima bezbožnost činiše, **i za sve ružne riječi njihove koje bezbožni grješnici govoriše na nj.**” Indžil, Juda 14.15.

Ovako je, prema riječima apostola Jude, govorio Enoh (Idris), sedmi od Adama (Adema), gledajući u viziji Hristov drugi dolazak. To znači da je ova zapovijest bila poznata daleko prije Sinaja, od samog početka istorije čovječanstva. Da je ona ukinuta, kako bi to željeli protivnici Zakona, onda bi svakako bilo rečeno dokle je ona važila. Ako je važila do krsta, a na krstu ukinuta, onda su od krsta pa do Hristovog drugog dolaska oslobođeni suda svi oni koji

su govorili i koji će govoriti ružne riječi na Boga. Štaviše, ne mogu se smatrati ni “bezbožnim grješnicima”. čudne li filozofije! Još će se smatrati pravednima za ružne riječi protiv Boga!

Četvrta zapovijest

“I govoraše im: **subota je načinjena čovjeka radi**, a nije čovjek subote radi. Dakle je gospodar sin čovječij i od subote.” Indžil, Marko 2,27.28.

Ovo su riječi Gospoda Isusa Hrista, Gospodara subote: **Subota je načinjena čovjeka radi!** Prema tome, napad na subotu ima dvostruki karakter - to je napad na Gospodara subote i napad na čovjeka, koga radi je subota načinjena. Niti se želi dobro Gospodaru, niti se želi dobro čovjeku. A pošto napad dolazi od čovjeka, to onda znači da ni napadač sam sebi ne želi dobro.

Koji um može razumijeti to bezumlje?!

Peta zapovijest

“**Poštuj oca i mater.**” Indžil, Matej 19,19.

Šesta zapovijest

“**Da ne ubiješ.**” Indžil, Matej 19,18.

Sedma zapovijest

“**Ne čini preljube.**” Indžil, Matej 19,18.

Osma zapovijest

“**Ne kradi.**” Indžil, Matej 19,18.

Deveta zapovijest

“**Ne svedoči lažno.**” Indžil, Matej 19,18.

Deseta zapovijest

“**Ne zaželi.**” Indžil, Rimljanima 7,7.

Petu, šestu, sedmu, osmu i devetu zapovijest smo našli takođe kod Hrista. Desetu kod apostola Pavla. Doduše, možemo i desetu naći kod Hrista u Njegovoj Besjedi na Gori: “A ja vam kažem da svaki koji pogleda na ženu **sa željom**, već je učinio preljubu u srcu svojemu.” Indžil, Matej 5,27.28. Ali citirali smo Pavla, jer je on direktno navodi.

Sve ovo nam pokazuje da Zakon Božiji od strane Zakonodavca nikad nije doveden u pitanje. čak nijedna titla iz Zakona. čitali smo da je “zakon svet i zapovijest sveta i pravedna i dobra.” (Indžil, Rimljanima 7,12). Zakon odslikava svetost, pravednost i dobrotu Zakonodavca. Bezakonici ne mare za to. Dovodeći u pitanje postojanje Zakona, nisu ni svjesni da dovode u pitanje postojanje samog Zakonodavca i Njegovu svetost, i pravednost i dobrotu. Ali, na žalost, na svoju štetu i na svoju pogibao.

KNJIGA KOJA LETI

Jedna od najuzbudljivijih vizija koja je zapisana u Tevratu, tj. Starom zavjetu, nalazi se u knjizi vjerovjesnika Zaharije. Ono što je on vidio i čuo trebalo je da potrese srca Izrailjaca i natjera ih na ozbiljno razmišljanje o Bogu i svom odnosu prema Njemu. Pogledajmo šta je to ovom vjerovjesniku bilo otkriveno:

“Potom opet podigoh oči svoje i vidjeh, a to knjiga lećaše. I on mi reče: šta vidiš? A ja rekoh: vidim knjigu gdje leti, dužina joj dvadeset lakata a širina deset lakata. Tada mi reče: to je prokletstvo koje izađe na svu zemlju, jer svaki koji krade istrijebiće se po njoj s jedne strane, i koji se god kune krivo istrijebiće se po njoj s druge strane. Ja ću je pustiti, govori Gospod nad vojskama, te će doći na kuću lupežu i na kuću onome koji se kune mojim imenom krivo, i stajaće mu usred kuće i satrće je, i drvlje joj i kamenje.” Tevrat, Zaharija 5,1-4.

Ovo je cela vizija. Kratka, ali sadržajna i strašna. Strašna u svojoj poruci. Dovoljno strašna da natjera narod Božiji na razmišljanje i samoispitivanje.

Vjerovjesniku je bilo dato da vidi neobičan prizor - knjigu koja leti. U to vrijeme, kao što je poznato, knjige nisu izgledale kao što danas izgledaju. Nisu se mogle listati, već razvijati. Imale su oblik svitka, odnosno samo dve strane. I ova je knjiga bila takva. Ali razvijena. Otvorena. I ogromna. Dužine dvadeset lakata i širine deset lakata. Lakat je bio mjera

za dužinu i određivao se prema veličini lakta vladara. Uzima se da je u prosjeku iznosio oko pola metra. To onda znači da je ova knjiga bila deset metara dužine, a pet metara širine. Ukupno pedeset kvadratnih metara. Dok je vjerovjesnik začuđen posmatrao kako leti ova knjiga neobičnih dimenzija, začuo je Božiji glas: “To je prokletstvo koje izađe na svu zemlju.” Tevrat, Zaharija 5,3.

Knjiga se, dakle, zvala Prokletstvo. Prokletstvo koje je izašlo na svu zemlju. Nastavak stiha nam otkriva sadržaj ove knjige: “Jer svaki koji krade istrijebiće se po njoj s jedne strane, i koji se god kune krivo istrijebiće se po njoj s druge strane.” Tevrat, Zaharija 5,3.

Koja bi to knjiga mogla biti, u kojoj se na jednoj strani zabranjuje krađa, a na drugoj krivokletstvo? Biblija i Kur'an poznaju samo jednu koja je istovjetna sa njom. Nema druge knjige sa takvim sadržajem osim Zakona Božijeg. Jer Zakon s jedne strane kaže “Ne kradi”, a s druge “Ne uzimaj uzalud imena Gospoda Boga svojega; jer neće pred Gospodom biti prav ko uzme ime njegovo uzalud.”

Vjerovjesnik kaže da je dovoljan prekršaj ili jedne ili druge zapovijesti pa da dođe prokletstvo na kuću onoga koji prestupa Božiji Zakon i da je satre. Ko god, dakle, griješi u jednome kriv je za sve. Ovu misao nalazimo u Indžilu, kod apostola Jakova:

“Jer koji sav zakon održi a sagriješi u jednome, kriv je za sve. Jer onaj koji je rekao: ne čini preljube, rekao je i: ne ubij. Ako dakle ne učiniš preljube a ubiješ, postao si prestupnik zakona.” Indžil, Jakov 2,10.11.

Dugo godina sam imao jedan ručni sat, koji mi

je bio veoma drag. Desilo se da je odjednom počeo preskakati. I to po čitav sat. Neko vrijeme sam ga vraćao, ali sam shvatio da tako ne može zauvijek. Odneo sam ga časovničaru da ga pogleda i on je utvrdio da se na jednom zupčaniku slomio jedan zubac. Samo jedan zubac, pomislio sam, i sat je pokazivao pogrešno vrijeme. Lažno vrijeme. Zar nije tako i u duhovnom životu? Oni koji vjeruju u Boga, a krše makar samo jednu Njegovu zapovijest, pokazuju da nisu u potpunosti Njegovi sljedbenici, odnosno da su lažni sljedbenici.

Prema tome, svaki prekršaj Božijih zapovijesti, bilo koje od njih, čini ovu knjigu prokletstvom. Pogledajmo kako bi to bilo kod prve zapovijesti. čitali smo: sve što stavljam iznad Boga, time kršimo Njegovu prvu zapovijest, i to, naravno, donosi prokletstvo: “Ovako veli Gospod: da je **proklet** čovjek koji se uzda u čovjeka i koji stavlja tijelo sebi za mišicu, a od Gospoda odstupa srce njegovo.” Tevrat, Jeremija 17,5.6.

Zašto su vjerovjesniku u viziji pokazane samo dvije zapovijesti? Zar ostale nisu važne? I te kako su sve zapovijesti važne! Ali ove dvije su očigledno u to vrijeme najviše gažene. A kakvo je naše vrijeme? Nema sumnje, kao i Zaharijino. I danas lupeži i krivokletnici uzimaju sve više maha. A knjiga? Gdje je ona danas? Da li leti? Svakako da je ona i danas, kao nekad, izašla kao prokletstvo na svu zemlju i leti. Pogledajmo samo oko sebe. Zar nije i u našoj blizini pala na nečiju kuću i satrla je. Ne u bukvalnom smislu, da je srušila zidove i sraznila ih sa zemljom, ali zar nije za sobom na ponekoj kući ostavila zapis u vidu umrlice i ugasila nečije potomstvo?

Gledajući unazad kroz istoriju Kur'an pominje da su iz istog razloga bili uništeni čitavi gradovi i sela:

“A koliko smo Mi sela i gradova uništili čiji su stanovnici u životu obijesni bili! Eno domova njihovih, malo ko, poslije njih, navrati u njih, Nama su ostali. A Gospodar tvoj nikad nije naselja uništavao dok u njihov glavni grad poslanika ne bi poslao, koji im je dokaze naše kazivao. I Mi smo samo onda naselja uništavali kad su stanovnici njihovi nasilnici bili.” Kur'an, Sura 28,58.59.

“Jer koje on blagoslovi, oni naslijede zemlju, a koje on prokune, oni se istrijebe.” Tevrat, Psalam 37,22.

Zato poslušajmo savjet vjernog Božijeg svjedoka:

“Nemoj se žestiti gledajući nevaljale, nemoj zavidjeti onima koji čine bezakonje. Jer se kao trava brzo kose, i kao zeleno bilje venu. Uzđaj se u Gospoda i tvori dobro; živi na zemlji i hrani istinu. Tješi se Gospodom, i učiniće ti što ti srce želi. Predaj Gospodu put svoj, i uzđaj se u njega, on će učiniti. I izvešće kao vidjelo pravdu tvoju, i pravicu tvoju kao podne. Osloni se na Gospoda, i čekaj ga. Nemoj se žestiti gledajući koga gdje napreduje na putu svome, čovjeka, koji radi što namisli. Utišaj gnjev, i ostavi jarost; nemoj se dražiti da zlo činiš. **Jer će se istrijebiti koji čine zlo, a koji čekaju Gospoda naslijediće zemlju.** Još malo, pa neće biti bezbožnika; pogledaćeš na mjesto njegovo, a njega nema. A smjerni će naslijediti zemlju, naslađivaće se množinom mira.” Tevrat, Psalam 37,1-11.

Knjiga i dalje leti. I dalje se zove Prokletstvo za one koji bi da je pogaze i koji je gaze. Zato je mudro

poslušati riječi Propovjednika, koji je zapisao: “Glavno je svemu što si čuo: **Boga se boj, i zapovijesti njegove drži, jer to je sve čovjeku.** Jer će svako djelo Bog iznijeti na sud i svaku tajnu, bila dobra ili zla.” Tevrat, Propovjednik 12,13.14.

Ništa se ne može sakriti pred nebeskim Sudijom. Nijedno djelo, nijedna tajna. Vjerovjesniku Danilu je u viziji pokazano da je nebeski Sud već otpočeo:

“Gledah dokle se postaviše prijestoli, i starac sjede, na kom bješe odijelo bijelo kao snijeg, i kosa na glavi kao čista vuna, prijesto mu bijaše kao plamen ognjeni, točkovi mu kao oganj razgorio. Rijeka ognjena izlažaše i tecijaše ispred njega, tisuća tisuća služaše mu, i deset tisuća po deset tisuća stajahu pred njim; sud sjede, i knjige se otvoriše.” Tevrat, Danilo 7,9.10.

Knjige su se otvorile. A u njima je sve zapisano. Svako djelo, svaka riječ, svaka tajna. Među ovim knjigama nalazi se i **Knjiga koja leti.** Po njoj se sudi. Za one koji je krše zove se **Prokletstvo**, za one koji je poštuju zove se **Zakon slobode.** Da bismo bili slobodni, apostol Jakov nas savjetuje: “Tako govorite i tako tvorite kao oni koji će **zakonom slobode** biti suđeni.” Indžil, Jakov 2,12.

U posljednje vrijeme istorije čovječanstva samo mali broj ljudi odlikovaće se upravo držanjem Božijeg zakona, zbog čega će biti predmet napada Ifrita, tj. Sotone: “I razgnevi se zmija na ženu, i otide da se pobije s ostalijem sjemenom njezinijem, koje drži zapovijesti Božije i ima svjedočanstvo Isusa Hrista.” Indžil, Otkrivenje 12,17.

Zmija u Bibliji ima negativan i zao aspekt. Ona

je simbol Sotone (vidi Indžil, Otkrivenje 12,9), odnosno Ifrita, kako ga naziva Kur'an. Žena je simbol Božijih sljedbenika. Prema tome, gnjev Sotonin je usmjeren na sve koji vjeruju, ali njegov cilj je da se pobije sa Ostatkom, sa malim brojem onih koji ne samo što vjeruju nego i drže zapovijesti Božije. Njih Indžil naziva svetima: "Ovdje je trpljenje svetijeh, koji drže zapovijesti Božije i imaju vjeru Isusovu." Indžil, Otkrivenje 14,12.

Sveti su predmet napada, ali nemaju razloga da se plaše gnjeva Zmije, jer će biti pod potpunom Božijom zaštitom.

Držanje Zakona je izvor blagoslova i napretka:

"Blago čovjeku koji ne ide na vijeće bezbožničko, i na putu grješničkom ne stoji, i u društvu nevaljalijeh ljudi ne sjedi, nego mu je omilio zakon Gospodnji i o zakonu njegovu misli dan i noć! On je kao drvo usađeno kraj potoka, koje rod svoj donosi u svoje vrijeme, i kojemu list ne vene: što god radi, u svemu napreduje." Tevrat, Psalam 1,1-3.

Onaj kome je omilio Zakon Božiji donosi, kao i drvo kraj potoka, rod svoj: "A rod je duhovni ljubav, radost, mir, trpljenje, dobrota, milost, vjera, krotost, uzdržanje; na to nema zakona." Indžil, Galatima 5,22.23.

Rod Duha oslobađa čovjeka osude Zakona, a ne držanja Zakona.

SADRŽAJ

Uvod	5
Objava Zakona na Tur Sininu, odnosno Sinajskoj gori	9
1. zapovijest:	
Ja sam Gospod Bog tvoj	16
2. zapovijest:	
Ne gradi sebi lika rezana	21
3. zapovijest:	
Ne uzimaj uzalud imena Gospoda Boga svojega	31
4. zapovijest:	
Sjećaj se dana od odmora	36
5. zapovijest:	
Poštuj oca svojega i mater svoju	47
6. zapovijest:	
Ne ubij	52
7. zapovijest:	
Ne čini preljube	55
8. zapovijest:	
Ne kradi	58
9. zapovijest:	
Ne svedoči lažno	61
10. zapovijest:	
Ne poželi	64
Deset zapovijesti u Novom zavjetu	67
Knjiga koja leti	71

Čitajući ranije Kur'an i čitajući sada knjigu Palanskog potvrdio sam svoj način razmišljanja, da zaista postoji velika sličnost ovih vjera, što je Palanski profesionalno i u duhu pravog vjernika opisao u knjizi "Deset riječi ljubavi u Bibliji i Kur'anu". U vremenu kada svi traže razlike, kada žele dominaciju, kada žele da istaknu tačnost svog a nipodaštavanje tuđeg mišljenja i vjerovanja, Palanski nalazi pravi način približavanja i spajanja različitih vjera, uz to veoma precizno citirajući učenje dweju najvećih knjiga, Biblije i Kur'ana.

Stoga preporučujem svim ljudima koji dođu u kontakt sa ovom knjigom da u duhu pravih vjernika, bez obzira na rasnu, vjersku ili drugu opredeljenost pročitaju, razumiju i primene pouke i poruke ove knjige.

Ja sam ih iskreno shvatio kao poziv na toleranciju, zajedništvo i ljubav.

Rasim Fakić